

Bavarska. Maksimilijan Josip. Polucvan-
cika od g. 1774.

Mletačka. XVIII. vijek. Bakreni bezzo sa
poprsjem majke božje i sv. Marka.

Papinska država. Pijo VII. Baiocco od
g. 1802

Povrh toga našla se je ovalna svetačka spo-

menica sa krstom sv. Benedikta, mali krstić sa
propetim spasiteljem, rudarska marka sa okru-
njenom glavom na desno na jednoj i okrunjenim
štitom, u kojem je slovo H iznad prekrštenih ru-
darskih čekića na drugoj strani, pa konačno tri
tučane marke za kartanje iz XIX. vijeka.

Dr. Jos. Brunšmid.

IZVJEŠTAJI MUZEJSKIH POVJERENIKA I PRIJATELJA.

1. **Nikinci**, 29. prosinca 1899. Veleučeni gospo-
dine! Suglasno s mojim listom od prošle godine
(Vjesnik st. 238.) šaljem Vam 95 komada raznih
novaca, a med njima 17 kom. rimskih, što je sve
tečajem godine skupljeno u Nikincima.

Kako sam Vam pisao o kamenu na starome
klimenačkome groblju, ja sam ga proučio, te se
uvjerio, da je svakako rimskoga porijetla, ali mu
je prvotni napis oklesan te novijim (mislim či-
rskim) zamijenjen; ali se i taj ne može pročitati.

U ostalom, kako sam opisao prošle godine u
„Srijemskim Novinama“, sigurno je utvrđeno, da
je postojala rimska naselbina u Nikincima, što
jasno dokazuju nađeni novci, pa i drugi ostaci
rimskoga kulture. A da nije praznovjerja nikinačkih
baba, mogao bi skupiti svu silu rimskih novaca.
Bake naime, čim se novaca nađe, odmah iste
ukopaju, misleći, da će ponići zaista kadgod prave
pravcate pare, na koje ne će morati dugo čekati.

I tako se moram s njima marljivo otimati,
ako želim koji komad spasiti, pa ću to rado či-
niti i u buduće, a valjda će mi poći za rukom,
da lakovjerne žene uvjerim, kako novci ne niču
kod skrštenih ruku, već se stiče blago ovoga
svijeta u krvavome znoju lica svoga.

Uz odlično veleštovanje odani

Josip Binički,
rav. učitelj.

2. **Šušnjevo selo i Čakovac** — Već sam prije
u „Vjesniku hrvatskoga arheološkoga društva“,
nove serije sveska III. 1898., napisao nešto o is-
kopinama i nalaženju starina u Šušnjevom selu
i Čakovcu, a sad su me potakla nova našašća, da
o njima nešto napišem.

Još od starine poplavljuje potok Munjava,
kad nabuja, naše njive t. zv. „Rudinu“. Voda
je izlazila iz svojega korita više Franje Prebega
kuće, te je tekla desno na Rudinu iza kuće Mate
Kostelića. Mata Kostalić iskopao je mali jarak
preko svojih njiva, da voda tuđ teče, a kako je

voda više puta preko godine izašla i tom grabom
tekla, to ju je tako razrovala, da je sada nastalo
veliko korito, te kod najveće poplave ne poplav-
ljuje Rudinu. Tako je voda rovala zemlju i na
površinu iznašala svakojake crijepove od lonaca
i svakovrsnih posuda. Jednom sam šetao tom
grabom, te sam našao blizu „Čezmanova mosta“
jednu ruču od jedne posude, koja je morala biti
dosta velika, sudeći po veličini i jakosti te ruče.
(Od rimske je amfore. Op. ur.) To me je potaklo,
da sam na tom mjestu kopao, te sam u istinu
našao crijepove od jednoga velikoga lonca, a ti
crijepovi bili su naslagani u zemlji jedan na dru-
goga u dubljini od pol metra. Taj je lonac velik
po prilici jedan metar, a na najširem mjestu pol
metra. Sve komade nisam mogao naći, od vrha
nemam ni jednoga komada. Nekoje komade od-
nesla je voda, a nekoji su još u zemlji zakopani.

Uz taj veliki lonac našao sam jošte mnogo
malih lonaca, lončića i svakovrsnih posuda zem-
ljanih i staklenih, ali od svakoga lonca ili posude
imam samo nekoliko crijepova, jer je dosta crije-
pova odnesla voda, a drugi su u zemlji. Nekoji
su lonci i posude ozgo široki, a nekoji uski: ne-
koji imadu dvije ruče, a nekoji jednu; nekoji su
iscifrani, a nekoji su jednostavni; ima ih crvenih,
modrih, zelenih, crnih, crvenih kao opeka; nekoji
su tanki, a nekoji debeli. Na nekojim se crije-
povima opaža i nekakva slikarija, ali se ne može
ništa razabrati, jer je već izderano. Nekoji su
lonci konstrukcije, kao i naši domaći graničarski
lonci. Među tima loncima ili bolje reći među
crijepovima, našao sam nekakovu crnu ljepčivu
masu, što nije ništa drugo, već pepeo pomješan
sa zemljom. Vjerojatno je dakle, da su u nekoje
od tih lonaca sahranjivali pepeo od svojih mrt-
vacu. Sve ovo potječe iz rimskoga doba. Pošto
tuj, kako sam već rekao, imade svake vrsti posuda
glinenih i staklenih, to je vjerojatno, da su, iza
kako su sahranili ostanke svojih mrtvacu, obdr-

žavali velike gozbe ili karmine. Da su pako obdržavali gozbe svjedoči donekle i to, što iz zemlje vire kosti u duljini od jedanaest metara. Kostii su dosta debele, a zubi jaki. Te su kosti od volova; jer sam našao jedan volovski rog. Nego mislim, da su tuj i kosti od kakovih drugih životinja, pošto sam našao i jedan zub, koji je dug 8 cm., a širok 2½ cm. Drugi su zubi mnogo širji, ali su mnogo kraći. Na ovom mjestu ima jošte dosta posuda, ali su većinom sve polupane, a od nekih se mogu naći samo ulomci. Osim ovih crijepova, koji se nalaze kod „Čezmanova mosta“, ima jošte ulomaka od takovih posuda i na brdu Viničici. Pošto su na tom brdu bili vinogradi, to je vjerojatno, da su Rimljani imali u svojim vinogradima i zgrade.

U novoj seriji „Vjesnika“ sv. III. 1898. spomenuo sam, da oko kuće „Vidovih“ u Čakovcu leži ogromno tesano kamenje. Jedan stup, što je u dvorištu Mate Gračanina, dug je nad zemljom 184 cm., širok 33 cm., a debeo 14 cm. Taj su stup ondje u blizini iskopali i zakopali opet u svojem dvorištu, a osim toga su u njega usjekli: 1847. — Drugi je stup u istom dvorištu, okrugao: po sredini je deblji, a na krajevima tanji, te izgleda, kao kakova dugačka, a uska bačva. Dug je 155 cm., a debeo po sredini 30 cm. Kad su ga ovamo prenašali, pukao je po polovici. U njega su usjekli: 1861. — Pred vratima je jedan okrugli stup, koji leži na zemlji; dug je 117 cm., a širok 57 cm. — Još ima tuj oko kuće velikoga i maloga kamenja, a sve je tesano. U nekim su malene udubine, pak je jamačno to kamenje bilo među sobom spojeno klanfama.

Iza „Vidovih“ kuća iskopali su valjda stotine vozova kamenja na cestu, a možda je tom zgodom iskopana i koja ploča s napisom, pak je tako zaglavila. Pripovijedaju mi, da su tuj iskopali mnogo liepih kamenih ploča, ali su sve stukli u šljunak.

Na tom sam mjestu našao komade, pločice mramora: bijelu i sivu vrst. Pripovijedaju mi, da se oko njihove kuće može svagdje, gdje god se zakopa, naći zidina i kamenja, a ima i ne-taknutih mjesta i to u luki pokraj vode, gdje se jošte nije kopalo. Kako bi bilo, da se ovdje malo pobliže izvidi i istraži?

Kod Mate Božičevića (Baruna) kuće ima također različitoga kamenja, a od tih je jedan, koliko ja držim, dosta važan; jer je na njemu napis. Napis je dosta nepotpun; jer po sredini manjka jedan komad, i opet na desno nastavak. Ovaj je kamen ovamo donešen iz rupe u koju ponire voda, kod Bare Božičevića kuće, a ovamo

je donešen iz Čakovca. Kamen je, kako slika pokazuje, prebijen na pol. Vrst je kamena bijela. Drugi jedan kamen izdijelan je iz bijele vrsti kamena. To je podnožje jednoga okrugloga stupa. Donešen je iz Čakovca

Pred kućom Franje Božičevića (Baruna) nalazi se jedan kamen, koji je služio kao pokrov na jednom sarkofagu. Dug je jedan metar, a širok 72 cm. Sasma je sličan onomu pokrovu, koji se nalazi na sarkofagu iza naše akademije. Isto se takov pokrov nalazi pred pragom Mate Božičevića, samo što je nešto kraći i uži. Oba ova kamena donešena su ovamo s njive Jose Božičevića. Ta je njiva podalje od Čakovca.

Kod trgovca gosp. Stjepana Šojata u Josipdolu ima jedan zlatni prsten, na kojem je izrezana lađa. Naden je u Čakovcu.

Kako sam već spomenuo, i na brdu Viničici mora, da je bilo kuća u rimsko doba, a možda i prije. Na zemljištu Stjepana Božičevića ima dosta crne mase, nalik ovoj masi, što ostaje kovačima, kad sagori ugljen; kovači tome vele „cunder“, a seljaci „ciganska okovina“. Ovdje je dakle moralo biti nešto, što je trebalo ugljen: kovačnica ili tvornica.

A sada, da nešto i o kamenoj dobi spomenem. Iz ovoga kraja, koliko mi je poznato, nema nikakvih znakova iz kamene dobe. Baš ove dane našao sam na vrh brda Viničice jedan kamen, u kojem ima nekakove bijele kovine, koja se svjetluca, a radi te kovine taj je komad dosta težak. Taj kamen nije cijel, već ga imam samo polovicu. Širok je 9 cm., a debeo po sredini 4.5 cm. Ovaj kraj što je cio ima oblik polukružnice. Jedna je strana plosnata, a druga je više izbočena.

Za sada ovoliko, a do zgrade možda i više.

Juraj Božičević,
filozof.

3. Bizovac, 5. veljače 1900. Dragi prijatelju i stari družo! Nisam onomadue, kada sam Ti otpravio pun sanduk starih stvari, imao kada, da Te obavijestim o nalazu itd, jer sam bio onaj čas preokupiran raznim poslom, a poslije, ako ću biti iskren, zaboravio sam, kao što mi Tvoji povjerenici u starima stvarima obično zaboravljamo, zašto smo postavljeni. Nu ja se ipak nadam, da nisam među najzadnjima povjerenicima. to ćeš mi i oprostiti moj evo zakašnjeli izvještaj.

Dragi moj prijatelju budi uvjeren, da ću ja, u koliko moje sile dopuštaju, milom našem mezmčetu i Tebi za ljubav učiniti sve, što mogu, samo da toga čim više našem milomu narodu priskrbimo. Ja sam i danas poslao dvije kesice staroga kamenja, novaca, kamenitih strjelica itd,

pak Ti priopćujem, da je i ovo sve u samatovačkom vinogradu prigodom rigolovanja nađeno. Sve one stvari, koje sam Ti prije poslao nađene su također prigodom rigolovanja vinograda u Samatovcima, nu ne na onom mjestu, gdje su se obično kamenite stvari nalazile, nego malo dole niže, i to u mjesecu prosincu. Našao ih je vlastelinski vincilir, koji je baš onaj par bio prisutan, kada su kaparaši iskapali jarak. Ja sam se odmah uputio na lice mjesta, pak sam tek poslije doznao, da je toga mnogo više bilo, nu kaparaši nisu se usudili meni to kazati, jer su se bojali, da ih zato, što to nisu sve pokupili, ne izgrdim ili im posao ne oduzmem. I ovo pokazuje, da je opravdana moja lamentacija, da bi naime prigodom rigolovanja vinograda nužno bilo, da bude prisutan vještak, koji bi sve stvari u dobrom stanju izvaditi mogao, a ove se stvari u potpunoj količini svojoj svrhi privesti mogle; nu ja znadem, da su ove moje lamentacije uzaludne, jer ti k meni djelomice ne možeš, a djelomice ne ćeš (?). Ja sam uvjeren, da bi Ti, ako bi ovaj naš kraj malo proputovao. vrlo mnogo i po naš muzej toliko korisnoga dobio i našao, da bi se Tvoj put isplatio i to ne samo glavnicom, nego i stotrukim kamatima.

Nu kako mu drago, ja ću Te i ove godine čekati, valjda ću Te ipak jednoč dočekati, a dotlem budi mi srdačno pozdravljen.

Tvoj stari i iskreni prijatelj

Luka Čosić.

4. Karlovac, 3. srpnja 1899 Veleučeni gospodine ravnatelju! Priloženo šaljem Vam danas prijepis napisa sa ozaljskoga grada, koji nije do sele jošte poznat, a zanimiv je stoga, jer nam kaže, tko je sagradio ulazni toranj Ozlja, kako sada stoji. Već zimus spomenuo mi je tehnički nadzornik ozaljski ili da se pravije izrazim cjelokupnoga vlastelinstva Thurn-Taxisova u Hrvatskoj g. inžinir Bogdan, da ima ondje na vanjskom zidu jedan napis i on mi je pokazao prijepis, što ga je on snimio — ali taj je neispravan. Stoga se ja jučer odputih u Ozalj i ondje si ga prepisah, te ga evo Vama šaljem na uporabu u arheološkom Vjesniku. Napis se nalazi na velikom četverouglastom tornju, koji je služio, a i danas služi kao glavni ulaz, a negda i stražarnica. Da se do njega dođe, mora se prekoračiti tenda na mostu s desne strane. Pročelje tornja gleda spram sjevero-zapada, a napis je jedan metar nad zemljom kao ugadni kamen spram juga, tako da ga se inače ne može viditi, van da se sađe preko mosta i zakrene za ugao. Širok je po prilici 0.60 m. a visok 0.30 0.40 m. na šupljikastom kamenu uklesan.

S P E C A C M A G D N S G E O R C
C O M E S P E R P A Z R Y N T A V E -
R N I C O R V R E G A L A I N H V N G ^A
M A G I S T E R S A G R A R O M ^A C
O E S R E G I A O M A I S C O N S I L
A C C O M I T A T [?] Z A L L A D I E N S
L A D A C O M E S [?] C E T V R I M E F E
C I T A N N O D N I 1 5 9 9

Ima se čitati:

Spec(tabilis)acmag(nificus)d(omi)n(u)sGeorg(ius)
comes perp(etuus) a Zryn(io) tave-
rnicoru(m) regal(ium) in Hung(aria)
magister, sacrae rom(anae) c-
aes(ariae) regiae(ue) mai(e)s(tatis) consil(iarius)
ac comitatus Zalladiens(is)
... comes et ce(tera) tur(r)im f(ieri) fe-
cit anno d(omi)ni 1599.

Taj Gjuro sin je Nikole Sigetskoga, a djed nesretnoga Petra. — * 1549 † 1603 — Ljetos je dakle upravo 300 godina, šta je taj toranj građen. U napisu nemogu samo odgonetati šta znači onaj Lad. i onaj CE pred TVRIM.

Hinko Davila.

5. Novi Banovci, 2. siječnja 1899. — Veleučeni gospodine! Javljam Vam, da sam 29—31. prosinca sa četiri radnika na muzejski trošak ovdje iskapao. Iza više jalovih pokusa na više mjesta namjerismo se prvi dan tek u 4 sata u večer kod Manotove bašće 40—50 m. od Dunava na dva groba. Kostur groba I. imao je glavu naspram sjevera, a noge naspram juga ispružene. Desna je ruka bila ispružena, lijeva je ležala na trbuhu. Na desnoj ruci smo našli spiralno savinut tučani prsten. Na lijevoj ruci je bila narukvica (ulomak), kod rebra sam našao jedan biser od staklenine.

Kostur groba II. je protivno ležao; glava na južnoj, noge na sjevernoj strani. Lijeva je ruka ležala na trbuhu, a desna je bila ispružena. Nakita nije bilo nikakvoga; kod nogu dva polupana tanjura. Ja sam sve pokupio, te odneo u školu. Grobovi su bili na putu, 50 centimetara duboko. Zemlja je bila smrznuta sve oko kostura, jer na onom mjestu dan i noć duva hladan dunavski vjetar.

Dne 30. prosinca smo na istom mjestu nastavili naš rad, ali nismo našli ništa više. Pred večer istoga dana smo u bašti Ivana Šira kopali. U zemlji 60—70 cm. duboko smo našli dvije ilovaste posude, iznutra crne, a unapolju žute.

31. prosinca smo nastavili rad na istom mjestu, ali nismo našli ni traga grobovima. U 10 sati sam radnike 800—1000 m. dalje odveo, gdje smo našli groblje (3—4 katast. jutara). Našli smo i mjesto crkve ili neke velike kosturnice. Ciglje su isto takove, kao i one, koje su u rimskom groblju, i kod gradine nalaze. Ovo je groblje u staro-banovačkom hataru, na onom mjestu, gdje se ti srebrni tanki novčići (arpadovski Op. ur.) nalaze.

Bio sam radostan, kada sam vidio kosti, trag od drvenih škrinja, ploče itd. Ali moje veselje nije dugo trajalo. Kad smo i 30. i 40. kostur iskopali, te niti jedno dugme našli, bio sam uvjeren, da nismo još na pravom mjestu. Zaključili smo, da ne ćemo dalje kopati, dok nam Vaša Veleučennost ne bi dala naputu. Ali pošto smo dva jendeka ostavili otvorena, t. j. nezagrnuta, poslao sam danas Wenzla sa 4 radnika na to mjesto, da to poravne, te ako bi bilo moguće, iskopaju jedan dio te crkve, pod kojom je velika šupljina. Ako danas (2. siječnja) ne bi našli predmete od znanstvene vrijednosti, moramo taj posao obustaviti, te u rimskom groblju kopati.

Ferko Manot ima jednu iglu s crnom glavicom, u kojoj su neki crveni kamenčići. On kaže, da mu jedan čivut 1 for. nudi za tu iglu. Kazao sam mu, da ju ne prodaje nikomu, dok ja ne dobijem odgovor iz Zagreba.

Monat ima i jedan stari srebrni prsten i naušnicu srebrnu. Ako bude moguće poslati ću njegove stvari. (Kupljeno je sve za muzej. Op. ur.)

Sa osobitim štovanjem
Mijo Fakundini.

6. **Novi Banovci**, 3. siječnja 1899. — Veleučeni gospodine! Jučer (2. siječnja) kopali smo još u staro-banovačkom hataru, među Novim i Starim Banovcima. Kao što sam već inao čast priopćiti, našli smo tamo groblje (3—4 katast. jutara). Kostu su od 1 dm. do 2½ m. duboko u zemlji. Ima mnogo rimskih ploča, ali kosti su u strunulim drvenim škrinjama.

Iskopali smo do 70 kostura, ali ni najmanju stvar, ni dugme ili nož, kod tolikih mrtvaca. Tu je takov nered, kako su ti kosturi poslagani, da se ne mogu bilješke i nacrti praviti, što se u rimskom groblju lahko može učiniti. Kosturi leže uzduž i poprijeko.

Od crkve smo iskopali fundament nekoga ulaza. Dva kamena od 100 do 300 kgm. težine digli smo napolje. Jedan je morao biti krajni kamen te zgrade.

Na onom mjestu ne ćemo rad nastaviti, dok

nam Vi ne bi dali naputak. Dvije lubanje, drvo od škrinje i 5—6 komada ulomaka od cigalja smo odnijeli kući. Tražiti ćemo rimske grobove 2—3 dana. Da smo odma to tražili, mogli smo već mnogo stvari u Zagreb poslati.

U jednoj od onih jučeranjih posuda našao sam naknadno dvije igle (Sicherheitsnadel), jedan nož i kostiju. Igle su sasvim drugoga oblika, nego one, koje se pod gradinom u rimskom groblju nalaze. Da imam vremena, narisao bi i te igle, ali se moram žuriti, da ne ode listar. Igle su od tuča i dugoljaste. Ako bi Vam bilo pravo, ja bi dao i Širovu baštu (1/5 jutra) prekopati, jer ondje smo te posude našli. S novcima, koje još imamo, prekopati ćemo u rimskom groblju, dok ne dobijemo odgovor.

S osobitim štovanjem
M. Fakundini.

7. **Novi Banovci**, 7. siječnja 1899. Veleučeni gospodine! Dne 5. o. mj. sam poslao one predmete, koje sam kod prekapanja od 29. prosinca 1883. do 2. siječnja o. g. našao. Vrlo mi je žao što nisam mogao više poslati. Žao mi je, jer smo od otihih 20 forinti već 12 for. 50 nč. izdali, te vrlo malo u Zagreb poslali. Ako bude moguće, nadomjestiti će se to kod iskapanja rimskih starina.

Poslane cigle smo na onom mjestu našli, gdje su ostanci spomenute zgrade. Lubanje, koje smo poslali, bile su u smrznutoj zemlji (3—5 dm. duboko), radi čega su i toliko oštećene; one, koje su bile duboko u zemlji, odmah su se razpale, kad sam ih u ruku uzeo. Sve poslane stvari smo u spomenutom groblju našli, osim onoga posuda i inih stvari (dvije igle, nož, prsten, ulomak narukvice, jedan biser i ulomci posuda), koje smo kod Širove i Manotove bašte iskopali. Jedan ulomak crnoga lonca, modro staklo, neki ulomci od tuča, što sam posebno pakovao, našao sam također u spomenutom groblju.

Gosp. župnik mi je poslao 6 cigalja, te ću ih s mojim stvarima poslati.

S osobitim štovanjem

M. Fakundini.

8. **Novi Banovci**, 25. siječnja 1899. Veleučeni gospodine! Poslao sam današnjom poštom sve predmete, koje sam kod daljnjeg prekapanja našao. Predmeti bez ceduljice su svi iz Gallinog vinograda na gradini. Gallo rigoluje svoj vinograd, te mi je spomenuo, da ako bi mu dao 1—2 radnika, da će mi dati sve stvari, koje se nađu. Ja sam poslao radnike u njegov vinograd, nu nisu više našli, nego ono što sam poslao, buduć su samo na tri lopate kopali, a predmeti moraju,

da su dublje pod ruševinom. Teško je na tom mjestu kopati, pošto je zemlja samo na 30–40 cm. duboko, a onda slijedi sam kamen i ciglja, radi čega sam g. Galli rekao, da bez dozvole Vaše Veleučeniosti ne mogu dalje raditi. Sada njegovi sinovi i sluga, sami dalje rigoluju. Gallo misli, da bi bilo najbolje, kada bi Vi sami izvolili doći u Banovce, te pregledati spomenuto zemljište, pošto, kada u proljeće nasadi novi vinograd, nemamo više zgrade, da najviši vrhunac gradine prekopamo. Dobro bi bilo kada bi dao i u Širovoj, eventualno i Manotovoj bašći regularno kopati, ali se prije nego što Vaš veleučeniostni odgovor dobijem, ne usudujem.

Na t. zv. rimskom groblju sad još ne mogu kopati, jer je zemlja tako suha i tvrda (to je ledina), da sonda mnogo lakše ide kroz te stare rimske ciglje, nego kroz zemlju; čekam kišovito vrijeme. Sonda je dobra; na drugim mjestima se vrlo dobro mogu s njom poslužiti. Za rigolovanje je čestica odviše velika.

S osobitim štovanjem

M. Fakundini.

9. **Novi Banovci**, 10. ožujka 1899. Veleučeni gospodine! U Širovoj bašti smo dva i pol dana kopali, te smo 20–30 neznatnih predmeta našli. Predmeti su od željeza, i to: noževi, ostruge, ostanci od orme itd. Nekoji od otihih predmeta svjedoče, da nisu stariji od 100 godina.

Kad sam rad obustavio, počeo je Šir sam kopati tom namjerom, da prekopa cijelo zemljište; nu do danas još ništa nije našao. Ja mislim da je nastavak toga groblja u susjednoj bašti (t. j. u Manotovom vinogradu). To ćemo tek u jesen vidjeti, jer onda će taj vinograd krčiti i rigolati.

U rimskom groblju smo našli jednu razbijenu puknutu posudu, koja se može vrlo lijepo sastaviti. Jedan kostur je imao kod sebe jedan rimski novac, oko vrata biserje, te kod lubanje jednu tučanu iglu. Kod jednoga smo našli jedan lijepo sačuvan srebren novac. Ne mogu sve pročitati, buduć neću da ga čistim, da Vaša Veleučeniost vidi, kakav je bio, kad smo ga našli. (Novac je nešto redi denar Klodija Albina Op. ured.)

Grobovi nisu zidani; našli smo u svakom grobu čavala i raznih okova od škrinja. Mnogi mrtvaci imaju u ustima „obolus.“ Na ovom mjestu smo 1½ dana kopali sa 2 radnika. Rad sam morao obustaviti, pošto je zemlja veoma tvrda. Radi ovih nezidanih grobova nisam htio novaca trošiti.

Na gradini smo našli 7 komada ciglje sa pečatima, jednu željeznu spravu od 0.60 m. dužine i druge stvari n. pr. jednu 84 dkgma tešku konjsku potkovu, željezo od koplja, mnogo ulomaka od posuda i dr.

Na jednom sam mjestu (napram St. Banovaca), gdje sam ono staro-hrvatsko groblje tražio, našao tri arpadovska novca. Svi su srebrni.

Čim dobijem zgodnu škrinjicu, poslati ću sve predmete. Kod naših trg. vaca sad ne mogu dobiti škrinju srednje veličine, nego samo velike ili odviše malene. Moram u St. Pazovi ili u Zemunu kupiti.

Našao sam i ovdje nacrtan bronsani predmet. (Rimska pincetta. Op. ur.)

S osobitim štovanjem

M. Fakundini.

10. **Novi Banovci**, 16. travnja 1899. Veleučeni gospodine! Imam sada 15 cigalja s pečatima, 10 kom. novaca, 10 kom. sitnih predmeta (na pr. jednu tučanu iglu), jedan crven lonac sa dvije ručke 30 cm. visok, jedan krčag, jedan cijeli tanjur od crne zemlje i jedan razbijen (ali se može sastaviti) od crvene zemlje, jedan srp i nekoliko ulomaka od posuda sa slikama. Ove sam stvari u jednom groblju našao, za koje nisam još znao. To je groblje blizu kuća; zidanih grobova, ni kostura nema u njem, nego same posude, koje su većinom polupane, buduć su na onom mjestu bili kadgod vinogradi. Kad bi mogao dalje kopati, mogao bi ipak dosta naći, možda i mnogo, te i lijepih predmeta, ali jedina je zapreka, što jo to zemljište posijano. Moram još do konca lipnja čekati i na onom me mjestu, gdje mislim da mora biti starohrvatsko groblje, usjevi priječe u poslu. Na tom sam mjestu ovih dana našao onu iglu, koju sam na prvoj strani narisao.

S odličnim štovanjem

M. Fakundini.

11. **Stari grad Sisak**. Stari grad Sisak građen je g. 1586 kano branik protiv Turaka,¹ a gradio ga zagrebački kaptol u kutu gdje se Kupa u Savu izliva. Stari nacrti bilježe tu tvrdu tikom Save, a podalje Kupe, što je danas baš protivno. Ima tomu od g. 1869 do danas, punih 30 godina, što promatram kod Siska obale Kupe i Save, pa nazlim, da se je Kupa, što teče na jugu od tvrđave, tako živo primakla zidinama grada (tvrđave), da između obale Kupe i zida tvrđave ne bi kola mogla proći; godine 1899 pa još i 1873 znao sam nasuprot češće u ljetno doba pod velikim

¹ Vidi opširno u „Tristogodišnjici“ od F. Hefele-a.

granatim hrastom hladovati, koji je bio između podaleka zida i još dalje od obale Kupe. Bila je dakle pred menom podaleko obala, a nešto bliže za menom zidni pas i kule tvrđave sisačke. Danas nema hrastu niti njegovu korenju traga, a na onomu mjestu pod granjem u dubokoj Kupi domuju somovi je li kladuša, je li kamenjaci.

Što se ovo 30 godina Kupa sve više do tvrđave pritiskuje, regbi kojih 25m., to se je u to isto doba Sava desetorostruko odalečila. Sava bila je prije 30 godina kojih 100 metara ispod grada, a danas biti će istočno od zidina do Save i 350m.; dok opet sa sjevero-istočne strane već od godine 1872 sve to većma Sava k tvrđavi pribija tako, da će jedva kojih 100 metara biti široka prečba između nje i Kupe. Na vlastite oči vidio sam god. 1872, kada je vlasnik tvrđave dao na

tom mjestu u Kupu zabijati pilote i bacati fašine, da zapriječi podviricu Kupe u Savu. Dosta je truda stajalo tadanjega vlasnika tvrđave i k tomu spadajućega zemljišta D. Pajanovaća, dok je zatrpao tu podviricu, jer što je danas među stupove fašina pobacano, do sutra je na metar duboko propalo, pa tako je to bi-

valo kroz 8 dana, dok se nije konačno podvirica zatrpalala.

Danas još postojeća tvrđava nalazi se u posve dobrom stanju; krov je još dobro uzdržan, a debeli zid u pasovima i četirim kulama teško bi se dao uzdrmati ili oštetiti, jedino lijeva kula tikom

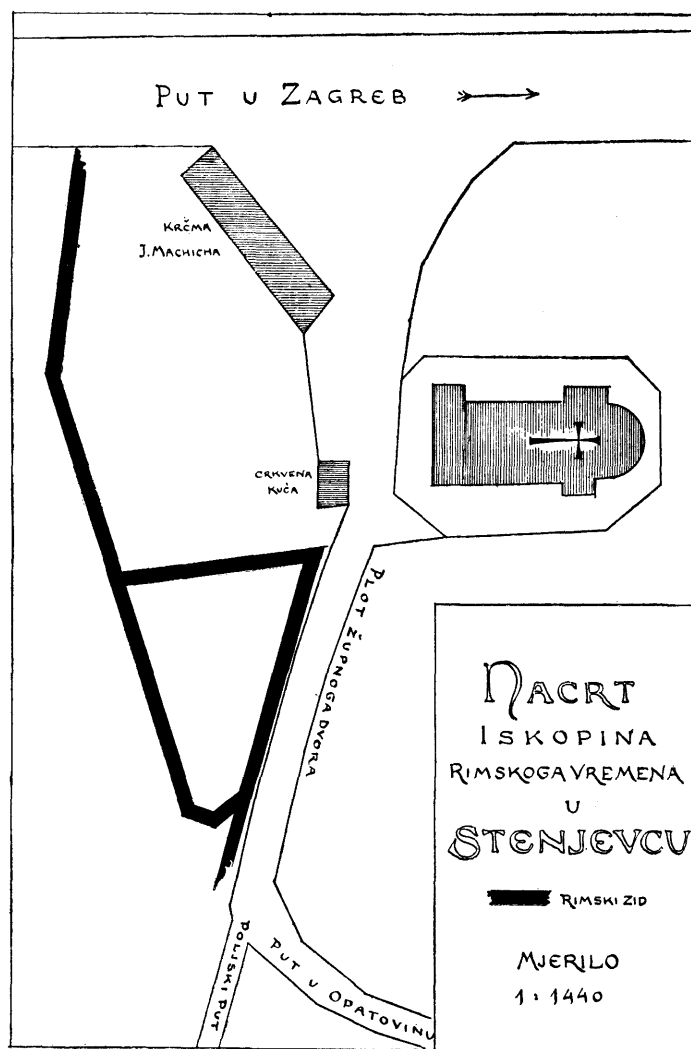
vode na dva je mjesta pukla odozgor do dolje. Danas je cijela tvrđa u takovom stanju, da bi se u njoj udobno stanovati moglo. Ona je nekoč imala dvoja vrata, i to s juga provizorna, a sa sjevero-istoka bijaše stalni ulaz umah do sjevero-istočne kule. Prošle je godine sadanji vlasnik tvrđe C. Planer, sisački trgovac dao na istom pasu malo bliže druge kule opet načiniti otvor, jer se prizemne prostorije uređuju za salaš.

F. Hefele.

12. Rimske iskopine u Stenjevcu. Mjeseca prosinca g. 1898 dao sam troškom

arh. društva u Zagrebu istraživati nadarbinsku njivu na zapadu župne crkve kat. parc. br. 10/1., da se ustanovi, imade li s ove strane tragova rimskim starinama.

Uspjeh istraživanja bio je taj, da se je pronašlo temeljno zide u duljini od 118,3 kurentnih hvatih, kako priloženi nacrt pokazuje. (sl. 101.) Debljina

Sl. 101. Tloris rimskih temelja u Stenjevcu.

tih zidova iznosila je 75 cm. U najdubljem sloju bio je složen potočni kamen bez morta; valjda stoga, što je u dubljini zemljište pjeskovito. Visina toga zida mjeri 40 cm. Nad ovim slojem kamena nalazio se je sloj cementnoga zida u debljini od 15–20 cm., i tek na ovom sloju je složen zid od lomljenjaka kamena. Uz zidove nalazilo se je crjepovlje rimskih posuda i komadi rimskih opeka. Sva je prilika, da ti zidovi imaju svoj nastavak prema jugu i sjeveru, ali budući se tamo nalaze javni putevi, to nije moći dalje kopati. Uslijed toga, što su ti zidovi u nepravilnim kutevima građeni i u tolikoj duljini, nije moguće predmijevati, da su to temelji kakove zgrade, već je sva prilika, da je to bio ogradni zid samoga rimskoga mjesta. Da to zide potiče iz rimskoga doba, dokazuje sloj cementne radnje.

Priloženi nacrt je risan u mjerilu katastra, pa će se moći s vremenom na istočnoj strani pronaći slični zidovi, uslijed kojih će se moći ustanoviti cijela dimenzija rimske naselbine. Napokon pripominjem, da sam sve temelje zida ostavio netaknute u zemlji, ter ih samo zasipao.

L. Ivančan.

13. **Mitrovica**, 11. siječnja 1900. Veleštovani gospodine! Nijesam Vam dugo pisao, a evo zašto. Zimi prošle godine radio sam tako puno, da sam malaksao, a pri tom moradoh vrlo oprezan biti, jer su ljudi dosta nepouzđani u kazivanju. A najglavnije je to, što je u opće malo važnoga nađeno. Kad ovakova što uzbude, budite velepoštovani gosp. uvjereni, da ću neodvlačno izvještaj podnijeti. Ostavih dakle posao do praznika; kad ovi pak nastafe, bijah 6 tjedana na putu u Beču, Münchenu, Stuttgartu, Baden-Badenu i poglavito Karlsruheu. Vrativši se s puta zadobih mnogo posla, naročito sve večeri upotrebljujem za nauk moje kćeri, koja je počela realnu gimnaziju polaziti.

Evo što si pribilježih u prošloj godini: I. veljača 1899: kod Adama Štrka krajiška ulica br. 24 (st. 1003.) nadoh: a) zid rimski u jugozapadnom uglu dvorišta b) zid rimski u zdencu vrta c) istočno od toga zdenca iskopan zid oko g. 1880. d) u vrtu malo južnije kopan zid u veljači 1899. od tesanoga i lomljenoga kamena. Tu je nađeno: 1. fragment okrugloga stupa od bijela mramora, 2 m. dug 40 cm. u promjeru. 2. dva jednaka pečata na cigli VRSACT FARCUTIOF, jedan nestao, jedan u mene. 3. fragment napisa na kamenu dug 0' 26, visok 0' 10 m.

ESPIIVL
VRAV

II. veljača 1899.: Nik. Luketić, kolar u krajiškoj ulici br. 37. (st. 659) iskopao je opet jedan zid u novom zdencu.

III. 26. II 1899 Mitar Lovrić u krajiškoj ulici br. 39 (st. 1060) izorao je u polju svoga zeta J. Katanca listonoše 11 komada vodovodnih cijevi od pečene gline, dugih 50 cm. a sa promjerom od 24 cm. Pravac položaja ne mogoh do danas još ustanoviti; teče od planine prema Savi. Ostale cijevi su još u zemlji. Na jednoj je ovaj pečat: **LVNAE**. To zemljište nije daleko od mjesta, za koje ja držim, da bijaše Bajanov logor. Ističem, da je taj vodovod svakako van područja bivšeg Sirmija, u neposrednoj blizini.

IV. Zidar Hauer ml. iskopao je u svom zdencu zidan stup u dubljini ispod vode. On mi još pripovjedi, da je čuo od Ležimiraca da imaju od kamena ruku.

V. 20. X. 1899. kod Nik. Gamiršeka na zemlj. parne plane u Hessendorfu nađen je pri kopanju velikog zdenca u dubljini od 10 m. rimski ključ u obliku prstena od bakra. G. će ga N. Gamiršek jamačno pokloniti muzeju.

VI.) Maiko Švajberić Palanka Srijemska ulica br. 67. (st. 13.) iskopao je fragmenat nadgrobnoga kamena sa ovim napisom:

V E N A N
I N I
E T N N M E I
H O S A L

Nalazi se u preč. g. opata; da je bilo zgode poslali bi ga već. Visina i širina 0'30 m

Sa veleštovanjem i prijateljskim pozdravom

Vaš

Ig. Jung.

14. **Šaregrad**, 7. veljače 1900. Veleučeni gospodine! Kako u „Adi“ općinski ogrjev dijele i cijepaju, ter raznašaju, jedva sam ugrabio priliku, da sa Ivanom Palinkašem razgovaram. Stoga oprostite, što vam sad tek na cijunjeno pismo odgovaram.

Po izjavi Palinkaša od nađenih po njemu predmeta nitko ništa osim g. prof. Purića dobio nije; on je dakle (Palinkaš) sve stvari, nađene u šaregradskim „Bašćinama“, do jedne predao g.

prof. Puriću. Iz toga slijedi, da su dva našašća, a ovo potonje (u dvorskom muzeju u Beču), da potječe doista iz kraja između Gardinovaca i Kobilja (u Banatu)

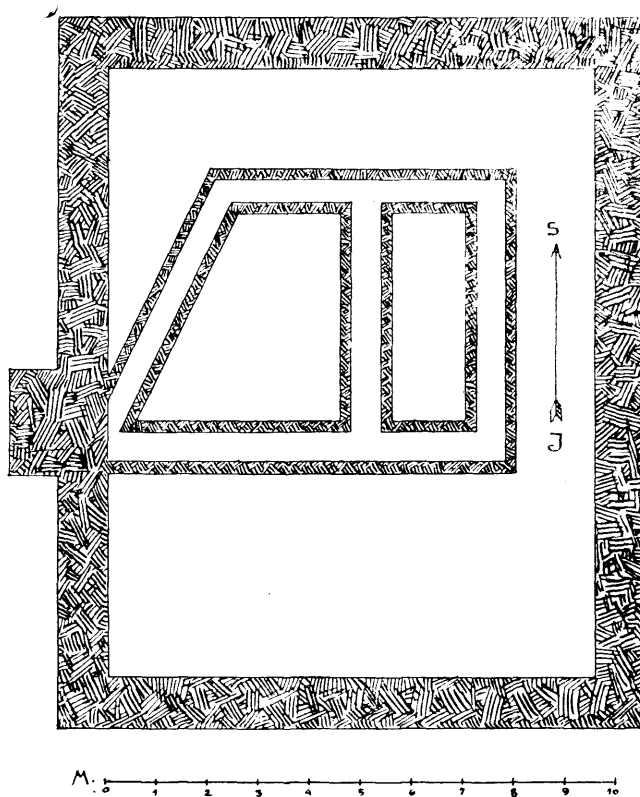
Naknadno sam dočuo, da je Ivan Palinkaš na istom terenu, a poslije odlaska g. Purića, našao u sličnoj posudi (čupi) kao što su bile i one vama predane stvari, istrule kosture, no da ih je uništio, pošto su mu se gadile. Prije dva mjeseca opet iskopao je ekonom Mijo Osuski,

novijega doba. U ostalom ja ću odsada bolje bditi, ter ako se još šta nade Vama odmah dojaviti.

Veleštovanjem i pozdravom

o. Solan Matković,
gvardijan.

15. **Iskapanje rimskih ostanaka kod Dubice.** — Dubica, 6. veljače 1900. — Veleučeni gospodine! Poslije duljega vremena evo mene opet, da Vam se javim, pa držim, da će Vas moje vijesti

Sl. 102. Tloris rimske zgrade blizu Dubice.

prevrtajuć zemlju za sadenje vinograda, u „Molovinskom polju“ jedan zub, poldrug metra dugačak. Po nesreći u njegovoj odsutnosti izmrskaje radnici rukama čime li ovo našašće i pretvoriše u sitan prah. Ostala je još sama čeljust, a ta se nalazi sada u pohrani kod trgovca Stjepana Đipanovića. U vinogradu „Markulića“ nađen je jedan mač bez drška, ali ga na nesreću prodadoše putujućem židovu, za jednu krunu; vele, da nije bio od velike vrijednosti i da potječe iz

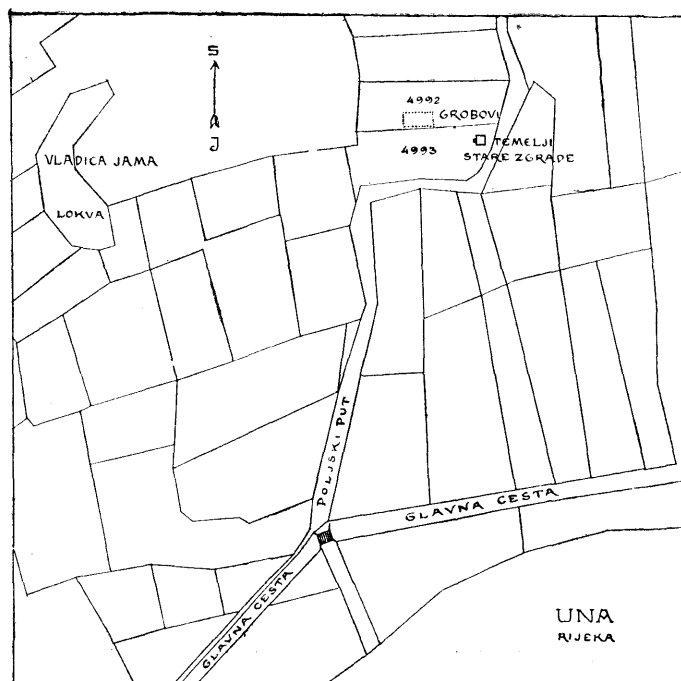
zanimati, a nas ovdje zanima opet čuti, što Vi o ovom ovdje opisanom nalasku mislite.

Vama je poznato, koliko iz moga razgovora s Vama, toliko iz mojih dopisa, da se ja za „Vladića jamu“ ili „Kločkovaču“ rudinu u dubičkom polju osobito zanimam. To je ono mjesto, gdje je nađen onaj olovni rimski sarkofag, koji se u našem hrvatskom muzeju nalazi, pa ste bili obećali, da ćete, čim Vam vrijeme i sredstva dopuste, dati tamo pretraživati. Ele sam ja ovo

prošloga mjeseca njih devet dubičkih žitelja za ovu stvar zainteresovao i oni se dali o svom kruhu i trudu na pretraživanje.

Kakov su oni uspjeh postigli, uviditi ćete iz priloženih nacarta. Na jednom je (sl. 103) nacrtana cijela rudina „Vladića jama“, koju narod inače „Kločkovača“ zove, a drugi (sl. 102) prikazuje temeljne zidove u „Kločkovači“. Ja sam se ovih dana u društvu g. Mije Čovića, umirovljenoga satnika i ujedno civilnoga mjernika otputio na lice mjesta, te je na moju molbu rečeni g satnik hvalevrijednom pripravnošću oba nacarta na čisto

banje, valjda od davnoga prvanjega prekapanja a imade i takovih, gdje leže ravno položene još do sada valjda ne dirnute, pa su okrenute nogama prama istoku, a rukuh napred smotanih. Čini se, da je na tom mjestu morao i požar biti, pa da je neke rušeće se zidovlje valjda poklopilo i zatrpalo. Da je na tom mjestu moralo neko stanje biti, zaključujem po tome, što se nalazi među pijeskom i zemljom bojadisane žbuke od zida Kod tih okosnica nađena su tik lubanja ova dva mala bakrena novca, (Claudius II. i Konstantin Veliki ili koji njegovih sinova. Op.

Sl. 103. Vladića jama kod Dubice i njezina okolina.

izradio. (Muzejsko se je ravnateljstvo preko g. muzejskoga povjerenika Mutavrgjića g. Čoviću zahvalilo. Op. ur.)

Rezultat pretraživanja jest do sada slijedeći:

Na parceli 4992 (vlasništvo zadruge Pilaković u Dubici) nađeni su grobovi, te je pronađeno do 50 okosnica onako samo u muljevitu zemlju ukopano. Izim toga imade tu i staroga razrovanoga zida, što je bila jamačno prostrana grobnica, pa je upravo tu i iskopan onaj spomenuti rimski sarkofag pred kojih 10 godina, kada je sam vlastnik toga zemljišta kopao i pretraživao. Imade okosnica, gdje su već izpremiješane kosti i lu-

ur.), koje Vam ovdje šaljem, a bit će nesumnjivo rimski. Mimogred spominjem, da je na istomu mjestu takov jedan novac već prije, t. j. onda kad je onaj ovdje spomenuti sarkofag iskopan, nađen i konstatirano je, da je od cara Teodosija

Kako iz nacarta viditi možete, nešto jugoistočno od toga grobovlja, pronašla je ta družba, koja se je sada na pretraživanje dala, na parceli 4993 temeljne zidove nekoga većega stanja, pa evo Vam šaljem kako već spomenuh nacrt toga temeljnoga zidovlja (sl. 102).

Nađena je tu upravo na pragu priložena

olovna pločica. Ista imade na obadvije strane neke izrezane znakove, a na jednoj strani u sredini pravilno poredane 4 utisnute jamice. (Pločica potječe od olovnoga sarkofaga, a znakovi su samo slučajna oštećenja bez kakova znamenovanja Op. ur.) Nadalje su iskopana na tom mjestu 2 komada kamenitoga žlijeba, sasvim lijepo i pravilno istesana. Jedan komad dug je 0·80 m., a širok 0·20 m., a drugi isto tako širok, a dug 0·50 m.; zatim 3 cijela komada četvorne pločne ciglje duljina 0·40 m., širina isto tako, debljina 0·06 m., pa dva komada od pečene ciglje u obliku čunja sa probušenom rupom poprijeko, visina 0·12 m., a promjer dolje 0·07 m.; zatim jedna debela cijev od pečene zemlje duga 0·30 m.; cijeli promjer 0·25 m. a promjer rupe 0·08 m.

Imade tu također množina slomljene ciglje sa neakovimi okruglimi znakovi, a i među tima također ciglje s kraja nažlijebite. Ovi fundamenti stranom su od samoga kamena i to surovoga netesana, a stranom pomješani sa cigljem. Također se našlo bojadisane žbuke od nekadanjega zida. Prekapanje se nastavlja, pa ne znam kakav će biti daljnji uspjeh, jerbo držim, da je ono, što je bilo izim temeljnih zidova, davno već prije raskopano i raznešeno. No o ovom što je do sada otkriveno, valja da se čovjek mišlju pozabavi, pa da pita, što je to moglo biti i kojoj je svrhi služilo

Ja očekujem Vaš kompetentni sud, ali dozvolite da budem nešto malo smion, pa da rečem, da je to možda bio onaj „Ad Praetorium“, koji Vi u Vjesniku III. god. (1898) str. 199 spominjete, kao da je bio „valjda negdje u Bosni.“ Ako se ne varam pokazivali ste mi na rimskoj karti, da je taj „Ad Praetorium“ ležao blizu Save, pa kako i današnja „stara Sava“ nije otale baš vrlo daleko, a mogla je u ono davno doba biti još bliža, jerbo je cijelo oto i okolno zemljište s sam savski muljni nanos, a ne unski, jerbo kopajući u dubljinu nalazi se sam savski mulj, to glede mjesta poradi Save, ne bi bilo nemoguće, da je upravo to ono pravo mjesto.

Sjeverno nedaleko „Vladića jame“ jest šuma Provalija, pa i danas imade u njoj neko staro korito „Virovi“ zvano, kuda i sada seljačke ladice ploviti mogu i riba se lovi. U nj utiče voda Rastača, pa i to je mogla biti nekadanja Sava, kraj koje je bio „Ad Praetorium“. Ova „Vladića jama“, koja je kako u nacrtu vidite, dosta velika, faktično je jama ili lokva, koja niti za najveće suše ne presane, te mislim, da nema razloga uzeti, da je od naravi postala, nego je valjda čovječjom rukom stvorena. Kako je cijelo zemljište, gdje se ovi opisani grobovi i zidovi nalaze, kako ta-

koder i okolno zemljište podosta više od onoga daljnijega, to držim, da je ona zemlja, kada je „jama“ kopana, onuda nasipana, pa tako da je „jama“ postala.

Oni, koji su ju kopali, imali su razloga, da zemljište, na kojem su živili povise i tako se od poplave brane, jerbo je sve velika ravnica, i da si ribnjak naprave, jerbo još i sada kroz šumu „Provaliju“ dolazi Sava, kada iz svoga korita izade i okolicu poplavi, da i „Vladića jamu“ napuni, ali ono uzvisito zemljište ne poplavi nikada.

Govore ljudi, a ne znam je li istina, da su se osvjedočili, kada uslijed duge ljetne žege voda u „Vladića jami“ omali, da se može opaziti, da je njezino tlo cigljom popločeno. (To će valjda biti samo priča. Op. ur.)

Premda je tlo danas velik glib, ipak dubljina može biti i sada 5 do 6 metara. Raznovrsne ribe imade u toj lokvi i danas još dosta, samo ju je teško loviti uslijed zamuljenosti i velikoga gliba. (Meni je vjerojatno, da je „Vladića jama“ zamuljeni savski rukav. Op. ur.)

Dakle cijeli taj nastan bio je u većem nekom stilu zasnovan, pa nije isključena mogućnost, da je to taj vojnički logor „Ad Praetorium“

I ne samo, da su ota dva naznačena mjesta bila izidana, nego na cijelom tom velikom prostoru od nekoliko jutara zemlje, svuda se nalaze ruševine, ali i tragova, da je već sve prekopavano. Nesumnjivo je morala tuda teći rimska cesta u savsku nizinu, kao nastavak one ceste preko bačinskih i dubičkih brjegova od „Siscije“ do „Ad Praetorium“, pa preko Save dalje, koju ste Vi u već spomenutom vjesniku na strani 199 opisali. Kako iz nacрта vidite i danas još tik toga mjesta, gdje je to zidovlje pronađeno, ide „poljski put“ u šumu „Provaliju“ i onda kroz šumu dalje.

U dokaz toga važno je sigurno i ovo. Pred više godina našao je jedan ovdašnji šeljak, u ravnici oruči svoju zemlju, gvožđa u pločama, u vito složena, zapadno od „Vladića jame“ u daljini od po prilici pol kilometra, gdje nema traga kakovomu stanju niti u zemlji, pa je moguće, da je tuda išla cesta sa dubičkih visova dolje u nizinu k „Ad Praetorium“ i tu gvožđe iztovareno i ostalo. Gvožđe su naši dubički kovači kovali i meni su pripovijedali, da je za kovanje bilo izvrstno.

Ovo je sve dakako moje nemjerodavno mišljenje, pa Vas molim za Vaš strukovni sud. Ako držite, da je ovaj nalaz vrijedan sa arheološkog gledišta, onda bi mi bilo, da osobno ovamo dođete, da konstatirate sve, što je i kako je. U

tom slučaju javite mi dan Vašeg dolaska, da Vas na kolodvoru dočekam. One nađene predmete, — ako za Vas vrijednosti imaju, — poslat ću Vam, te molim za obavijest.

Srdačno Vas pozdravljajući veleštovanjem Vaš odani

Mišo Mutavgić.

16. **Dubica**, 23. veljače 1900. Štovani gospodine i prijatelju! Što se tiče onog željeza, koje je seljak (Nikola Kruška) orući zemlju našao i iz zemlje tada iskopao, šaljem Vam jedan komad težak 4.40 k. g. Takovih komada izvađeno je na tom mjestu 97 komada. Sve je bilo, dva po dva komada u križ jedno na drugo položeno i naslagano. To mjesto, gdje je to željezo iskopano, od Vladića jame udaljeno je po prilici 50 m., i to južno od Vladića jame, na oranici seljaka Ivakića, a sada vlasništvo Đakovića. Seljak Nikola Kruška imade toga željeza još i sada kojih 20 komada, i kaže mi, da je na istom mjestu onaj put iskopao komad željeznoga oruđa u obliku „vagače“, kakovom šumski radnici dasku i dugu rastežu. Također je tu našao željeznu šipku, dugačku nešto više od 1 m., kao prst debelu, na obadvije strane zavintu u kuku. Ali to se je nekuda smelo i izgubilo. (Cijelo ovo našašće navodi na pomisao, da je tu negda bila kovačnica, jer nije drugo nego skladište surovoga željeznoga materijala, sljevena u zgodan oblik prizmatičkih štapića (Barrenform) Poslani komad je 0.21 dug, 0.55 šir. i debeo. Op. ur.)

Evo prilažem i jedan komadić bojadisane žbučke od onoga zida sa Pilakovića i Mišića zemljišta kod Vladića jame. Ima toga također u zelenoj i žutoj boji, ali većinom razdrobljeno. Svakako je zanimivo, da se je boja poslje toliko stotina godina ovako uzdržala.

Glede kopanja ili bolje rekuć glede Vaše želje radi Čardačića, pisat ću vam do zgođe, dok vidim što može biti.

Primite iskren i prijateljski pozdrav Štovanjem
Mišo Mutavgić.

17. **Selce** (Hrv. Primorje) 15. ožujka 1899. Pred nekoliko dana započela se je ovdje tik uz more raditi cesta do kupališta. Kod kopanja ispod površine jedno 80 cm. našle su se u zemlji na više mjesta stare zidine još dobro sačuvane. Na jednom su mjestu zidine isprekrižane, tako da je svaki prostor za sebe odijeljen, te izgleda kao kakve škatulje. Među ovom zemljom nalazi se mnogo razbijenoga crijepa, koji je posve ravan, samo na jednoj strani ima zavint jedan kraj. Ovaj je crijep od crvene

zemlje, te je na jednom komadu dobro sačuvan

ovaj napis: **† PANSIAN** Na drugom mjestu jedan metar ispod zemlje nalaze se naslagani kamenčići jedan do drugoga kao šah. Ovi su kamenčići četverouglasti, bijele boje, — a imade ih i crnih, te Vam ovdje od svakih po jedan šaljem. Kamenčići složeni su u nekakvoj bijeloj materiji, bit će valjda vapno. Ja sudim, da je sa ovim kamenčićima bio potaracan hodnik ili pločnik. Kod ovoga kopanja nađena su i 2 novca i komad željeza, koji Vam ovdje šaljem. Isto, ali pod površinom 1 medaljica iz Sv. Gore kod Gorice od g. 1539, koju Vam ovdje šaljem (iz XIX. je vijeka. Op. ur.)

Još je nađen 1 novac, koji na jednoj strani ima velika slova: „S. C.“, a na drugoj može se pročitati samo: „AVG.“ Ovaj novac i onaj komad crijepa sa napisom „PANSIAN“ nalazi se u opć. uredu, te ću Vam ga moći za kratko vrijeme poslati. Zemljište, na kojem se sve ovo nalazi, zove se „Dolac“, a malo dalje „Zakloštar“. Slobodan sam Vas umoliti, da biste mi izvolili odgovoriti, ako se može saznati, što znači onaj napis Pansiana, te iz kojega je doba novac, te ako se znade, što je ovdje nekada bilo. Ovih kamenčića mogao bih Vam poslati u većem komadu.

Veleštovanjem

Ivan Lončarić Papić ml.
trgovac

18. **Selce-Vinodol**, 30. ožujka 1899. Primio sam Vaše cijenjeno od 17. t. mj. i poslane mi dvije razprave, te sam Vam vrlo zahvalan za podana mi razjašnjenja. Ja sam se popitao kod više seljaka jesu li kod kopanja naišli na kakove stvari, po kojima bi se još šta razbistriti dalo, te sam zbilja od jednoga seljaka saznao, da je negdje oko g. 1883/5. kopajući svoj vinograd našao 3 flaše, ispod ovih još jednu malu, a niže svega jedan novac, i jednu zemljenu svjetiljku, koje stvari da je g. Ardoje Potočnjak jur slavnoistome priposlao. Jučer sam bio kod g. A. Potočnjaka u Novome, što mi je on potvrdio.

Drugi mi je seljak pripovijedao, da je kopajući vinograd naišao bio na 7 ovećih žarah. Ove su bile pokrivene, a u svakoj nešto malo pepela. On je želio iste cijele izvaditi — što mu ali nije moglo poći za rukom, jer su se razpale i tako je sve ostavio.

Prvomu sam seljaku predočio sliku br. 71. u Vašoj raspravi naslikanu, te mi je potvrdio, da su iste upravo onakove bile; a ona mala flašica, bit će t. zv. suzna flašica. Molim Vas, bu-

dite dobri, pa mi izvolite javiti, dali se ovi predmeti zbilja u muzeju nalaze. (Nalaze se. Op. ur.)

Veleštovanjem

I. L. Papić.

19. U Ogulinu, 20. srpnja 1899. Veleučeni gospodine! Dne 13. srpnja t. g. uputio sam se osobno u pratnji ravnajućega učitelju u Generalskom stolu g. Paje Turkovića u Dugu goru, da izvidim grobišta iz halštatskoga doba, pak da shodno odredim i narod uputim, kako da u buduće postupi sa iskopinama, koje se tamo svake godine prigodom oranja, rigolanja vinograda itd. u znatnoj množini nalaze, te da ih ne razbacuje koje kuda, što je do sele žalibože sa tolikim, katkad vrlo dragocjenim prehistoričkim objektima činio u svom — dakako ispričivom neznanju.

Duga gora, skup raznih zaselaka, udaljena je od željezničke postaje tri četvrt sata lagana hoda. Kako se čini iz množine grobnih mogila, razasutih po cijeloj Dugoj gori na površini od nekoliko stotina jutara, služilo je to mjesto ljudem iz halštatske periode kao neka nekropola. Kako mi pripovijedaju ondašnji seljaci, nailaze na ostatke ljudske, bronsane predmete etc. na vrlo mnogo mjesta, dapače tvrde, da se i na vrhu ovisoka brda, što se nad Dugom gorom diže, veliko jedno grobište nalazi

Na te prehistoričke predmete nailazi narod već od davna, nu ne znajući im vrijednosti obično jih ostavlja u zemlji ili jih koje kuda rasteplje. Tako sam doznao kod zadruga Kasunić br. 102, da se je tamo kod kopanja temelja za novu pivnicu pred nekoliko godina našlo željeznih mačeva, šljem bakreni, jedan kosir (zavinuti dugi srp) i više sitnijih predmeta. Sve su te stvari propale, jer su većim dijelom skršene, pošto neuka svjetina muije, da su od zlata, i po tom opet u zemlju bačeni. Kako spomenutih takovih stvari našla se sva sila i na drugim mjestima. Dakako, što je propalo, to je propalo, nu dalo bi se u Dugoj gori, kako sam ustanovio, još mnogo toga naći.

Ja sam se osobito zanimao da vidim mjesto, na kom su nađeni oni predmeti, koje sam Vam donio pred nekoliko tjedana u Zagreb. Ti predmeti potječu iz grobne mogile koja se nalazi u šljivaru zadruga Luke Špehara br. 124, te su iskopani prigodom rigolanja maloga vinogradića ovoga proljeća. Ono što sam donio u Zagreb tek je preneznatan dio iskopina, jer su tuj iskopane osim sve sile fibula, narukvica itd. dvije žare pune kostih i raznih predmeta, jedan mač itd. Sve je to propalo osim spomenutih u Zagreb donesenih predmeta, a od žare našao sam još

samo jedan ulomak, debeo oko 15 mm., nadalje dvije narukvice, od kojih je jedna vrlo dobro sačuvana, te nekoliko bakrenih komadića, nalik pločicama, kojima ne mogu pobliže opredijeliti svojstva. Ove predmete donijeti ću Vam veleučeni gospodine, kada prvi put u Zagreb dodem.

Ta grobna mogila, duga je po prilici 10 hvata, a široka 5 hvata, dakle u obliku elipse; srednja visina iznosi oko 2 hvata od podnice računajući. Od te ogromne mogile prekopana je tek jedna trećina, dočim ostatak, koji jamačno mnogo toga krije, leži netaknut. Gospodar toga vočara odnosno te grobne mogile izjavio mi je, da je voljan i taj ostatak prekopati, dan prekopanja meni objavit i pokloniti mi sve nađene predmete, ako mu se ishodi 100 komada trsnih korenjaka. Ja mislim veleučeni gospodine, da bi to bila vrlo malena žrtva, gdje je uspjeh više no osjegan. U ostalom o tome sporazumit ću se osobno u Zagrebu s Vama.

Nekoliko koraka od opisane mogile, tik pred kućom Luke Špehara, nalazi se druga grobna mogila, od prve nešto manja, na kojoj se danas guvno za vršenje žita nalazi, pak se s toga tuj ne može kopati. Kako mi Luka Špehar pripovijeda, našao je on pred nekoliko godina prigodom planiranja guvna takodjer raznih predmeta.

Dvije stotine po prilici koraka nad tim mogilama nalazi se treća. Tuj je ljetos izorano ljudskih kosti, fibula, narukvica, što je sve po površju oranice, na kom se ta mogila nalazi, porazbacano, pak da nije pšenice našlo bi se toga dosta.

I tako bi po cijeloj Dugoj gori idući nailazili na ostatke prehistoričkoga čovjeka. Ja mislim, da bi se uz vrlo neznatne žrtve — po momu sudu dosta bi bilo i 10 for. — moglo ovdje toliko toga naći, koliko je nađeno svojedobno u Lici u Prozoru.

Sada više nema pogibelji, da bi se koji nađeni predmet izgubio, jer sam narod podučio, da mi svaki nađeni komad sačuva ili u Ogulin donese, a osim toga našao sam inteligentna seljaka imenom Miku Kasunića br. 76., koji mi se je obvezao, da će nad iskopinama bditi i paziti, da se ništa ne izgubi, te mene o svakom nalazu obavijestiti. Ja sam mu obećao neznatnu nagradicu za slučaj, da mi što osobito lijepa i važna donese. Kuda sreće, da se je moglo već prije to učiniti!

Nedaleko Duge gore — oko 2 kilometra — nad rijekom Dobrom, nalazi se špilja, vrlo teško pristupna, sa zidanim ulazom. Kako mi narod pripovijeda, puna je ljudskih kostih. Bilo bi vrijedno, da se ista znanstveno pretraži.

Posudena mi djela pomno proučih, te značaj

proširih moje do sada dosta slabo arheološko znanje. Baš sam Vam zahvalan. Kad dođem u Zagreb, donijeti ću ih natrag, a tom zgodom sporazumiti ćemo se glede Duge gore.

Preporučujuć se Vašoj Veleučeniosti ostajem sa srdačnim pozdravom

Fran Šaban

društveni povjerenik.

20. **Otočac**, 9. ožujka 1900. — Veleučeni gospodine! U privitku šaljem ove godine sabrane starinske predmete, kojih ove godine nije onoliko kao lane. Uzrok je tome, što se u ovoj godini radi pomanjkanja vremena nisam mogao osobno baviti iskopavanjem. Nu prigodom mojih putovanja širom ličkih krajeva motrio sam ostatke starih naselbina, a učinjena sam opažanja zabilježio.

Pod br. 1. priložen je ulomak baze rimskoga kipa sa reljefom od kamena klesanca, nađen na zemljištu Mika Premuža ispod Vitla kraj Prozora. Kamen je meki vapnenac, sličan francuskom savonière-kamenu, koji se poradi svoje mekoće rabi osobito za kiparske radnje u unutrašnjosti zgrada. Ovakove vrsti kamena nalazi se u našim krajevima samo kod Bihaća, te se mora porijetlo predležecem odlomka svakako tražiti u bihaćkim kamenicima. Na pomenutom zemljištu nađeno je još nekoliko krupnih željeznih čavala i školjaka od oštriga, koji se predmeti radi neznatnosti svoje ovdje ne prilazu.

Pod br. 2. nalazi se noga sa dnom staklene posudice, koja potječe iz jednoga rimskoga groba u Sv. Jurju. Nekoliko lijepih predmeta iz ovog groblja otpremio je mjesni učitelj zemaljskom muzeju.

Pod br. 3. slijedi poklopac amfore, na kojem se nalazi pečat A. Poklopac našao sam skupa sa mnogim drugim manje dobro sačuvanim na obronku strmog brijega tik Staroga grada u Primorju. Ovaj brijeg posut je sa omanjim hrbinama žara, amfora, opeka itd. a na tri mjesta pokazuje ostatke zidova rimskog porijekla. Vrh brijega ovjenčan je prilično uzdržanim zidovima sredovječnog grada, kojem se raspored prostorija posve dobro raspoznaje.

Pod br. 4. nalazi se skupina lijepoga bronzanoga nakita japodskoga porijekla, koji su predmeti nađeni podno sjevernoga obronka brijega Vitla kod Prozora, to jest na strani brijega, koja je protivna onoj, gdje smo lani japodske predmete iskopavati. Istaknuti se mora u ovoj zbirki 5 srebrnih nakita, kakovih na južnoj strani nije nađeno. Ove predmete zajedno sa privitih 9 komada

novaca kupio je općinski blagajnik gosp. Brozović za 12 for. od žitelja prozorskih, koji su ponajprije iste predmete meni uz znatno veću svotu nudali, nu nezajući, da li bi slavno ravnateljstvo kup odobrilo, propustio sam ih nabaviti. Gospodin Brozović pripravan je zbirku ustupiti uz istu svotu slavnomu ravnateljstvu.

Pod br. 5. nalaze se bronzani predmeti, koje sam u prisutnosti kot. predstojnika u Senju g. I. pl. Labaša iskopao iz japodskoga groba, ograđena sa karakterističnom četverouglastom ogradom od kamena. Takovih grobova nalazi se na pomenutom brijegu, koji se prostire obroncima na poluotoku između luke Jablanačke i duboke drage Zavrata nice, jošte lijepi broj, nu većim dijelom jesu grobovi već prekopani. Jedno grobište osobito se iztiče vrlo solidnom ogradom od velikog kamena u obliku pačetvornog tumula, tako, da predmnijevam na ovom mjestu grob kakvoga poglavara japodskoga, nu pošto bi raskapanje ovog groba, dosta truda stajalo, ostavio sam ovaj posao za kasnije prikladno doba.

Predmnijevajući, da Vam ova naselbina u potankostima i sa vlastitoga zrijenja poznata biti neće, te uviđajući njezinu, po mojemu shvaćanju, preveliku važnost za poznavanje prethistorijskih naselbina u opće, opisati ću kratko njezin izgled, koji je jamačno isti, kakav je prije 20 do 25 stoljeća bio. Nepromijenjeni taj oblik, koji se bitno razlikuje od terasiranih japodskih naselbina u ostaloj ličkoj županiji ima se zahvaliti gradivu, s kojim je bila sazidana, a to je lomljenjak, na kojem Podgorje obiluje. Isključiva uporaba kamena i materijal, s kojim su nasipani grobovi, a to je kamenje i gruh sa vrlo malo zemlje, kadre su nas podučiti o važnoj činjenici, da Podgorje niti u ono prastaro doba nije obilovalo bujnim šumama i zemljom crnicom, kako se obično predmnijeva, nego mora, da je bio kraški karakter ovoga predjela za onda već prilično jasno izražen.

Prilično prostrani vrh brijega opasan je 2—4 m. debelim zidom od kamena u suho bez morta, od kojega zida mjestimice dosta visokih ostanaka ostanaka imade. Prema istočnom kraju, gdje se pomenuti poluotok drži kopna, biva zid sve to solidniji, osobito gdje je na najprikladnijem mjestu vjerojatno bio ulaz u naselbinu, tamo je opaziti, da je zid na duljinu od kakovih 10 m. u mortu uzidan bio. Obzidani prostor naselbine razdijeljen je sa dva istosmjerna takodjer 3—4 m. debela prezida u tri razdjela. Prezidi imaju u sredini prolaz 2 m. širok, kojega su stijene solidnije zidane, pa oponašaju tako zvano ciklopsko zide. U najvećem, prema moru ležećem razdjelu

nema tragova zidovima, nego samo množina grobova, kamenjem obzidanih.

Srednji razdjel i treći prema kopnu napunjeni su ostacima japodskih kuća ili bolje rekuć koliba sa obzidima od kamena u suho sazidanim, i to tako dobro uzdržanima, da je raspored stanova posve dobro razpoznati.

Svaki stan sastoji od jednoga prostora, koji se u veličini mijenja, a prislanja se jedan stan uz drugi uporabom po kojega zajedničkoga obzida. Ulaz raspoznaje se kod svakoga stana isto kao i prolazne ulice izmed stanova. Na jednom mjestu, odlikovanom po svom položaju, pričinja mi se kano da vidim kakovu vječnicu pod vedrim nebom, opkoljenu naokolo klupama od kamena.

Draga Zavratinica je prekrasna naravna luka, kojoj se silazi strmom stazom sa trećega razdjela, a gdje staza na brijegu dokončava, tamo je za obranu pristupa polukružni obzid. Nema sumnje, da je opisani brijeg izabran Zavratinici za volju kao naselbina, jer je draga protiv svakoga vjetra sigurno zaklonište za brodove, a uz to duboko i vijugasto zasijeca u kopno, tako da sa pučine morske nije moguće opaziti brodova u luci.

Da je naselbina prethistorijskoga porijekla svjedoči nakit u grobovima, obzidanje grobova kamenjem i narav zidanih ostanaka, a preobilne utvrde ovoga mjesta i vrlo zgodan položaj za obranu morao bi dovesti na misao, da je ova naselbina bila prastaro gusarsko gnjezdo, odkuda se i ilirski gusari zalijetahu na grčke i rimske brodove.

Ne manje zanimiv je opstanak druge građevine starinskoga porijekla u neposrednoj blizini Jablanca. Na prvom brežuljku, sjeverno, od opisanoga, nalaze se ostanci staroga 2—3 m. debeloga suhozida, koji se od vrha brežuljka uspinjućom se kosom proteže prema Velebitu i po njemu, u koliko se od ozdol viditi može, duljinom od kakovih 10 km. Ovaj zid osobito se dobro razabire, kada se polazi iz Jablanca na Rab, te se može pratiti okom do visine od kakovih 800 m., a neprekidan pravac mu je od zapada prema istoku. Prema kazivanju žitelja može se do Apatisanske kose i odavle do Kosinjske doline pratiti, prema čemu mogao bi prolaziti također u blizini onoga međašnoga kamena, otkrivenoga u Lomskoj dulibi. Držim, da u ovom zidu vidimo među onih dvajuh japodskih plemena, kojima međašni kamen protumačiste prošle godine u Vjesniku. Poblizja iztraživanja uz mali trud razjasnila bi ovu vrlo zanimivu činjenicu.

U Smrčeve doline nisam ove godine prispio,

a isto tako ostalo je bez uspjeha potraživanje međašnoga kamena, koji bi se kod Švice nalaziti morao, nu uputio sam tamošnje lugare i žitelje, da mi odmah dojavu, ako gdje kakov napis nađu.

Izim opisane Jablanačke naselbine vidio i pregledao sam tragove toliko mnogih, da bi me potanki opis predaleko zaveo, nego ću iztaknuti samo glavnije momente.

Ako se na karti brinjskoga, otočkoga, koreničkoga i senjskoga kotara ubilježe mjesta, gdje su naselbine stajale, to se vidi, da se sve drže i sudaraju sa glavnijim sada naseljenim mjestima, a spajanjem pojedinih naselbina mogu se naslutiti ceste, kojima su Japodi među sobom općili. Ovi putevi odgovaraju prilično današnjim prometnim žilama.

Glavna lička cesta ozuačena je točkama: Brinj, koji opsežne tragove japodske naselbine, a i jednoj rimskoj zgradi pokazuje (omanji brežuljak prema Škamnici), Drenov klanac sa obzidanom naselbinom i inim tragovima, Kompolje sa Crkvinom, Švica sa pet naselbina na vrhu brjegova, među ovima jedna suhim zidom obzidana, Rastovka između Švice i Prozora, te konačno Prozor sa naselbinama oko i na Vitlu, na Kraljevici, na Humcu itd.

Drugi pravac vodi iz Otočca do naselbine na brijegu Zoričnjaku kod Staroga sela, odavle na brijeg Drenovac kod Škara, te konačno u Dabar do naselbine na brijegu iznad pravoslavne crkve. Zadnje dvije naselbine providene su na mjestu, gdje ih strmine brijega ne brane, sa visokim nasipom, a valjda nekada i suhozidom:

K naselbini kod Škara mogu se, idući pravcem glavne ceste prema Bihaću, priključiti ostanci naselbine na Velikom Umčiču kod Založnice, dalje tragovi na Durbabi iznad Vrhovina (koje zadnje nisam još temeljito pregledao) pak kao najznamenitije u ovom kraju one dvije naselbine, koje se kod Crne vlasti na Velikom Oblaju nalaze. Obije naselbine označene su 5—6 m. širokom terasom, koja ovjenčava vrh brijega, a ulaz u prostor, koji okružuju terase, označen je sa dva ovisoka nasipa čunjastoga oblika, izmed kojih je vodila cesta u naselbinu. Trag ovih cesta može se pratiti na tri strane po obroncima brijega, a na jednom mjestu, gdje cesta vodi preko gologa kamena, naći je tragova kolotečina, usječenih u kamen. Podno brijega Oblaja prema sjeveru otkopana je ove godine starinska cesta, 4 m. šir, sa 0.50 m. debelom naslagom na duljinu od 100 m., sastavljena od kamena lomljenjaka, bez ta-

raca i pervojka, koje ceste pravac udara na Dugl dol, a vodila je odavle valjda u Dabar. Glede porijekla ceste, akoprem nije građena onim solidnim načinom, kako to Rimljani kod svojih cesta običavahu, mora se ipak predmijevati, da je rimski, jer su sjeverno od Oblaja nađeni u ruševinama stare kapelice ostanci podnožnoga kamena i kapitela rimskih, potičućih od zgrade zamašnjega opsega. U opće može se reći, da je okolica brijega Oblaja puna starinskih uspomena. Tako ima na brežuljku „Gradina“ dosta ostanaka starinskoga zida, nedaleko ove gradine pako, kada se je u prvo doba gradila šumska cesta, iskapale su se mnoge žare sa pepelom i ini predmeti, koji su oдавna raznešeni. Od slučaja do slučaja nadje se i po koja mangura. U posjedu g. Teodora Delića nalazi se zlatna rimska potičuća iz kratorovine na Oblaju. Mjesto nekadašnjega groblja ove naselbine nije do sada pronađeno, nu pode li za rukom takovo pronaći neima sumnje, da će nalaz biti obilan.

Prema jugu Crne vlasti ima tragova japodskim naselbinama u blizini sela Turjanski.

Kao najzapadniju naselbinu našao sam onu naselbinu na brijegu. Ova naselbina poradi svoga velikoga opsega i dobro uzdržanoga stanja ima najveću sličnost sa onom kraj Jablanca, a tako je zanimiva, da je vrijedna temeljitoga istraživanja od strane strukovnjaka. Ima tu bezbroj terasa, obzid za obranu prema zapadnoj strani, cesta prosječena 5 m. duboko i 4 m. šir. kroz pećinu, tumulus od kamena vanrednoga obsega, koji

možda krije u sebi ostanke kakvoga poglavice Japoda, veliko kamenje naslagano u raznim oblicima, koje bi se moglo držati kao nekom vrstom spomenika, a držim, da sam i groblje pronašao, sudeći po usađenom kamenju, koje obično u četverokutnom obliku okviruje grobove. Kopanja nisam preduzeo, ali svakako sam slobodan pozornost Vašu obratiti na one zanimive ostanke.

Oko Korenice spomenuti moram, niz naselbina, protežućih se od Bunića do Plešivice, te označujućih pravac ceste preko Škipine, sedla u gorespomenutoj gorskoj kosi izmed Bunića i Šalamunića, druga kod Bunića, treća na gradini kod Grabušića, a zadnja kod Bijeloga polja na brijegu Bukovača. Konačno moram spomenuti kod prelaza preko Vratnika naselbinu nad Melnicama.

Opažanja svoja glede spomenutih naselbina japodskih nastaviti ću i po mogućnosti više u detalju, te ako li u tom pravcu kakove želje imate, molim, da mi ih priopćite.

U smrčevoj dolini ove godine nisam bio, nu dočuo sam, da su kopači blaga razbili napise, koji se tamo nalazahu. O toj dolini čuo sam iz raznih usta toliko toga pripovijedati, da ove godine neću prepustiti, da se onamo ne otputim.

Nadgrobnni kamen u Brlogu kod trgovca Glumca pripravan je isti uz cijenu od 15 for. odstupiti, jeftinije ne, akoprem sam vlasnika višekratno nagovarao

Cvjetko Vurster
povjerenik muzeja.

KNJIŽEVNE VIJESTI.

Dr. Moriz Hoernes. Funde verschiedener Altersstufen aus dem westlichen Syrmien (Mittheilungen der prähistorischen Commission der kais. Akademie der Wissenschaften. I. Band, No. 5. Wien 1900). Pisac, koji je jedan od najboljih stručnjaka prethistorijskoga istraživanja u austro-ugarskoj monarkiji, govori u toj radnji o nekim nahodajima iz srijemske županije, koji su kao dar njegova prijatelja g. Huga Stubenvolla, inženira u Vukovaru dospjeli u prethistorijsku zbirku c. i kr. prirodoslovnoga dvorskoga muzeja u Beču. Slučaj je htio, da su u tim darovima zastupana baš sva glavna razdoblja stare kulture u Slavoniji osim la tenskoga i rimskoga. Radnja o tim našašćima stoga je od osobite važnosti, što baš Hrvatska i Slavonija obzirom na prethistorijsku arheologiju spadaju među najslabije poznate, a i najslabije istražene krajeve sredne Europe. Pisac to veoma žali, jer kao da je baš Slavonija pozvana, da pruži kojekakova razjašnjenja o svezama između nekih grupa prethistorijskih nahodaja sjeverne i južne Europe. — Hoernes najprije govori o veoma zanimivoj neolitičkoj štaciji u Streimovu vinogradu kraj Vučedola između Vukovara i Sotina, gdje je ravnatelj narodnoga muzeja u jeseni 1897 s lijepim uspjehom kopao i otkrio ostatke naselbine i groblje sa skvrčeno pokopanim kosturima. Priopćuje načert toga iskapanja i opažanja muzejskoga ravnatelja, pa onda opisuje zanimive predmete, koje je g. Stubenvoll odanle poslao dvorskomu muzeju. Vučedolska naselbina, koja se ističe svojim ukusno ornamentiranim zemljanim posudama, spada po svoj prilici u najmlađe doba neolitičke kulture, pa Hoernes misli, da je znatno mlađa od važne naselbine u Butmiru kod Sarajeva; najveću srodnost imaju vučedolski lončarski proizvodi sa onima iz ljubljanskih sojenica. Sa vučedolskom naselbinom sasna su srodne i naselbine u Sarvašu kod Osijeka i Lovasu u Srijemu, dočim je naselbina Jankovićev gradac u samom Vukovaru možda nešto starija.

U bronsano doba spada jedan gradac kraj Vuke kod Bogdanovaca, odakle je posredovanjem

g. Stubenvolla dvorskomu muzeju g. Mirko pl. Hideghethy poklonio dvije karakteristične posude i tri prešljena. Jedna vrsta ovih posuda zastupana je i u zagrebačkom narodnom muzeju sa više primjeraka iz jednoga vinograda kod Vukovara.

U bronsano doba spada i jedno skupno našašće iz Markušice na Vuki, gdje je g. Stubenvoll kod cestogradnje našao 5 lijepo ornamentiranih bronsanih narukvica i 7 ulomaka od takova nakita i darovao dvorskomu muzeju u Beču. Ovakovih skupova bronsanih predmeta u Slavoniji se dosta često nađe, pa ih Hoernes nekoliko spominje, koji su dospjeli u naš narodni muzej, među ostalim i dva, koja nam je darovao isti g. H. Stubenvoll.

Zanimiv je sadržaj jednoga groba halštatskoga vremena, koji je g. Stubenvoll našao kod cestogradnje blizu Adaševaca i u Beč poslao. Najzanimiviji je predmet jedan pojas od bronsanih članaka, kakovih je više sa raznih mjesta iz Slavonije i u narodnom muzeju. Tom prigodom govori Hoernes po izvještaju ravnatelja narodnoga muzeja i o jednom skupnom našašću halštatskoga vremena iz Adaševaca, koje se nalazi u narodnom muzeju u Zagrebu.

Najmladi predmeti iz Srijema, koje je g. Stubenvoll bečkomu dvorskomu muzeju darovao, nađeni su kod cestogradnje u jednom starohrvatskomu groblju kod Svinjarevaca. Hoernes opisuje te predmete, napominje slična našašća iz Madžarske, pa priopćuje izvještaj ravnatelja narodnoga muzeja o svim takovim starohrvatskim grobljima, koja su dosele u Hrvatskoj i Slavoniji nađena, naime u Velikom Bukovcu kod Ludbrega, Pijeskima kod Đurđevca, Veri, Bijelomu brdu i Svinjarevcima. U potonja dva groblja kopalo je hrvatsko arheološko društvo, pa je pošlo za rukom po tamo nađenim novcima ustanoviti, da spadaju u XI., odnosno XII. vijek.

Hoernesova radnja, koja je ukrašena sa 61 slike ponajglavnijih predmeta, za upoznavanje naše prehistorije od velike je važnosti, ali on sam priznaje, da se mora još mnogo učiniti, kako bi starine iz Slavonije zadobile

među prehistorijskim spomenicima Europe ono mjesto, koje ih ide. To može samo onda biti, ako se bude na te starine bolje pazilo i intenzivnijim ih iskapanjem potraživalo. Skrajno bi dakle vrijeme bilo, da se primjerenom pripomoći omogući narodnomu muzeju ili hrvatskomu arheološkomu društvu da uzomognu zadovoljiti zadaćama, koje moderna nauka na takove zavode i društva stavlja.

Dr. J. L. Pič. Starožitnosti země české. Díl I. Čechy předhistorické. Na základě praehistorické sbírky musea král. českého. Svazek 1. V Praze 1899. Troškem české akademije znanosti i društva českoga muzeja izišla je sjajna publikacija o prehistorijskim prilikama češke zemlje, koja obuhvata 219 strana velikoga kvartformata sa 87 tabala, 58 slika u tekstu i 4 karte, a napisao ju je prof. Dr. J. L. Pič, ravnatelj prehistorijskoga odjela českoga zemaljsk ga muzeja. Odlični ovaj stručnjak kroz mnogo je godina na trošak muzeja i akademije na raznim mjestima češke kraljevine izvodio iskapanja, a bogati materijal, koji je tim povodom nađen i dospio u zbirke njegovoga zavoda, pruža mu glavni dio građe za ovo djelo, koje mu služi na čast. U uvodu pisac kritički raspravlja o vijestima starih pisaca, koji su se bavili starim žiteljstvom češke zemlje i o tezama novijih učnjaka u tom predmetu, prelazi zatim na ono, što se znade o diluvijalnom čovjeku u Češkoj, pa onda opširno govori o plemenu, od kojega su se našli grobovi sa skvrčenim kosturima i ostanci naselbina. Za najstarije spomenike toga svijeta drži pisac neke megalitičke spomenike, od kojih se u ostalom barem neki mogu smatrati pukim proizvodom naravne tvorbe. Najstariji grobovi sa skvrčenim kosturima u Češkoj spadaju u zadnje razdoblje neolitičkoga doba, ali se je taj način pokopavanja još jako dugo održao, pa ga ima i u grobištima sa inventarom bronsanoga, halštatskoga i la tenskoga doba. U posebnim odlomcima govori pisac o keramičkim proizvodima iz grobova i naselbina, isporučujući ih među sobom i sa proizvodima po susjednim zemljama, pa o raznim kulturnim prilikama, naročito o pogrebnom obredu i o domaćem životu onih ljudi. Pri koncu dodaje popis dosele poznatih pogrebišta (114) i naselbina (236). — Od ovoga važnoga djela iziće još dva dijela, od kojih će drugi raspravljati o Češkoj na osvit historije, a treći o Češkoj za doba knezova od VII—XI. vijeka.

Klaić Vjekoslav: Povjest Hrvata od najstarijih vremena do svršetka XIX. stoljeća. Zagreb I. sv. 1899. II. sv. 1900. Tisak i naklada L. Hartmana

(Kugli i Deutsch). Ovim recima nije svrha, da se kritički ocijeni znanstvena vrijednost ovoga najnovijega, ali i najvažnijega djela neumornoga radnika na polju domaće povjesti sveučilišnoga profesora V. Klaića, koje je hrvatskomu narodu došlo baš u zgodan čas, jer su obje sveske monumentalne hrvatske povjesti Tadije Smičiklase posvema raspačane, te se ne mogu više dobiti. U predgovoru u I. svesci pripočuju nakladnici, da će Klaićevo djelo izaći u 4 knjige. U I. knjizi u uvodu navodi pisac glavna djela o hrvatskoj povjesnici, opisuje zemlju hrvatsku, prikazuje rimsko vladanje u Dalmaciji i Panoniji, pripovijeda o starim Slavenima i Hrvatima, te o osnutku hrvatskih oblasti u današnjim hrvatskim zemljama. Iza toga slijedi: I. doba, vladanje knezova i kraljeva hrvatske krvi 641—1102, i II. doba, vladanje kraljeva Arpadovića 1102—1301. Kao što nije Smičiklas u svom djelu citovao izvore, tako nije ni Klaić, što ispričava tim, da bi knjiga još jednom toliko narasla i što citovanje smeta čitanju. Da donekle nadomjesti citovanje, dodao je pisac na koncu „Priloge“ i to izvore i pomagala za povjest Hrvata do konca XIII. stoljeća i transkripciju isprava. Uz ove priloge povećavaju vrijednost djela mnogobrojne ilustracije. Druga knjiga kao prvi dio II. sveske obasiže doba Anžvinaca i Sigismunda do gubitka Dalmacije, dakle vrijeme od 1301—1409. I na koncu ove su knjige prilozima, koji sadržaju izvore i pomagala za ovo doba i transkripcije isprava, a riješe ju 94 ilustracije. Želimo piscu krepko zdravlje, da ovo svoje djelo što prije dovrši i da ga narod primi onom ljubavi, kojom ga pisac obrađuje i narodu predaje. Konačno priznajemo, da nakladna knjižara nije žalila troška, da „Povjest Hrvata“ izađe u što ljepšem i sjajnijem ruhu.

Prof. Jos. Purčić.

Prof. Bare Poparić. Pomorska sila Hrvata za dobe narodnih vladara. Na svjetlost izdala „Matice Hrvatska“. Zagreb 1899.

Istaknuvši znamenitost pomorstva za prosvjetu naroda i njegovo blagostanje, pisac se bavi mornaricom na istočnoj obali jadranskoga mora prije dolaska Hrvata, zatim govori nešto o brodograditeljstvu kod Hrvata u njihovoj pradomovini.

Kad su došli na jadransko more, oni su našli mornaricu razvijenu, pa su se s njome i služili, te je bolje usavršivali. Njihova se vještina u brodograditeljstvu odaje, što su sami Mlečići doživljali vještaka Hrvate, da usavrše njihove lade. (str. 57). Već god. 642 Hrvati su imali jaku mornaricu, kad su po svjedočanstvu Pavla Dia-

kona „na mnoštvo lađa prevezli svoje čete na suprotnu talijansku obalu u beneventansku vojvodinu, gdje su se iskricali i utaborili pred gradom Sepontom današnjom Manfredonijom“ (str. 44) U IX. v. ratna pomorska sila Hrvata bila je još znamenitija, kad je mogla prisiliti mletačku republiku na plaćanje harača za slobodnu plovidbu po jadranskom moru. Pisac se odulje bavi ovim haračom, koji je trajao oko 150 godina. Druga znamenitija ekspedicija Hrvata na moru pada godine 870, kada se složiše sa franačkim kraljem Ljudevitom, s Papom, sa Mlečanima i sa Bizantincima protiv Saracena. Tomislavova je sila na moru bila velika, kad je bilo 5000 vojnika a 15.000 veslača. — Po jednoj splitskoj ispravi iz god. 1097. jedna sagena je vrijedila kao dvije galije — (str. 68—72) Za Miroslava ta sila pada, ali za Držislava se opet diže, te Hrvati poduzimlju treću veliku pomorsku vojnu i to protiv Saracena god. 969., te se iskrcāše kod Monte Gargano u Italiji Izdajstvom Stjepana Surinje, admirala hrvatske mornarice, kraljeva brata, dužd Petar II. Orseolo zauze bez bitke neke primorske hrvatske gradove, te prestade Mletačka republika plaćati danak.

Za Petra I. Krešimira, kom „Bog svemogućī raširi državu na kopnu i na moru“, opet se diže hrvatska mornarica, koja je za Zvonimira u vojnama protiv Bizanca i Mlečića, a u savezu sa Normanima dvije godine vojevala u grčkim vodama do smrti Karla Roberta. Ta je vojna bila kobna za Hrvatsku, pa i za njezinu mornaricu, i ako nema podataka, da je bila u bitki uništena. Tim vojnama izvan domovine za tuđe interese podleže kralj Zvonimir, žrtva političkih zapletaja između istoka i zapada. I njima svršava slavna povjest hrvatske državne mornarice.

Pisac u zaglavku govori o ustrojstvu hrvatske ratne mornarice, o kraljevskim, plemenskim i pomoćnim ladama, o vrhovnom zapovjedništvu na moru, o admiralima, o satnicima i pisarima, pa o vojnicima, o mornarima i veslačima.

Ovo je prva strukovna radnja ove vrsti u našoj literaturi, prožeta skroz kritičnim duhom, kojim se odlikuje vrlo pisac u proučavanju naše historije, te zaslužuje svaku hvalu i pozornost znanstvenoga svijeta. Znamenite su neke njegove kritičke nuzgredno istaknute opaske o izvorima hrvatske povjesti, osobito o Porfirogenitu i Luciću, te odaju oštromna povjesničara.

Ch. Šegvić.

Kumičić Evgenij: „P. Zrinski i Fr. K. Frankopan i njihovi klevetnici. Zagreb 1899. Dobro

poznati hrvatski romanopisac i književnik Evgenije Kumičić, koji je postao vrlo popularnim po svim hrvatskim krajevima svojim znamenitim historijskim romanom „Urōta Zrinsko-Frankopanska“ izdao je nedavno raspravu pod naslovom: „P. Zrinski i Fr. K. Frankopan i njihovi klevetnici“, kojom kritički pobija napadaje na hrvatsku povjest, od dr. Aleks. Lj. Mitrovića iznešene u knjižici: „Dva hrvatska mučenika — 30. aprila — (Ustrišci iz hrvatske istorije)“. G. Evgenije Kumičić prije nego se je dao na pisanje svoga historijskoga romana, kojemu su glavni junaci hrvatski ban Petar Zrinski i šurjak mu Fr. K. Frankopan, te junakinja ponosna hrvatska banica Katarina, proučio je savjesno historiju onoga doba, na temelju ne samo historijskih djela, nego baš na temelju domaćih i stranih izvora, pa stoga nije njegov roman samo roman, nego prava istinito prikazana historija velikoga i strašnoga događaja godine 1671., nad kojim se Europa zgrozila, a radi kojega se Hrvatska u crno zavila. Razumljivo je, da je pisac „Urote Zrinsko-Frankopanske“ morao planuti pravednim gnjevom na knjižicu dr. Mitrovića, koji iskrivljujući povjesne činjenice nastoji hrvatske mučenike prikazati svijetu, a naročito srpskom općinstvu u najžalostnijoj slici, da tim još više zaoštri žalosni hrvatsko-srpski spor, koji bi morali iskreni prijatelji narodne bratske sloge izglatiti i nesložnu braću složiti. Razumljivo je, da je baš g. E. Kumičić ustao na obranu hrvatskih junaka, jer branići njih obranio je odmah i svoje djelo. Neoprovzivim historijskim dokazima obara Kumičić redom sve napadaje Mitrovićeve. On je valjano i zdušno iscripio sve poznate historijske izvore i pisce, koji se odnose na Zrinsko-Frankopansku urotu. U Kumičićevoj radnji jasno i nepobitno govore isprave, sabrane u djelima dr. Račkoga, dr. Bogišića, Lopašića, tu govore učeni i ozbiljni ispitači historije Tade Smečiklas i dr. F. Krones. Kumičić je, snabdjeven historijskom spremom, kritički rasčinio radnju Mitrovićeve, da ozbiljan i nepristran čitalac može lako razabrati, na čijoj je strani nepobitna istina a na čijoj zlobno napadanje i drzovito zanovetanje. Hrvatsko općinstvo će se odužiti g. Kumičiću najbolje, ako uznastoji, da njegova radnja doživi i drugo izdanje, kako je to doživila Mitrovićeve.

Na koncu ipak nemožemo premućati da bi nam bilo mnogo milije a i po samu radnju Kumičićevu mnogo dostojnije, da su izostali oni napadaji na „Vlahe“, a po gotovo ono, što pisac na svršetku pripovijeda, da je sam doživio sa „Vlasima“. Da toga nije, pisac bi bio ostao na

visini nepristrane historijske kritike, a njegova radnja ne bi od svoje vrijednosti ništa izgubila.

Prof. Jos. Purić.

Jireček Const.: Beiträge zur ragusanischen Literaturgeschichte. Neumorni radnik na polju slavenske kulturne i literarne povjesti dr. Const. Jireček priopćio je u Jagićevom „Archiv für slavische Philologie Bd. XXI. str. 399.—542“. zanimivu studiju „Beiträge zur ragusanischen Literaturgeschichte“, koja je plod njegovih istraživanja po dubrovačkim arhivima u praznicima 1897 i 1898. godine. Svoju koli zanimivn toli poučnu radnju razdijelio je učeni pisac u četiri dijela, iza kojih slijede različiti prilozi. Prvi dio: „Zur Culturgeschichte von Ragusa in der ersten Hälfte des XVI. Jahrhunderts“ sadržaje zanimive podatke o odnošajima dubrovačke republike prema turskome carstvu, o izmjenjivanju darova između dostojanstvenika turskih i dubrovačkih, o posjetima Turaka u Dubrovniku, o proslavi turskih pobjeda u Dubrovniku, o plašljivoj dubrovačkoj politici, o pogibelji od kuge, o potresu g 1520. o gradevinama iz ovoga doba, o gusarenju, o obrani i stražama grada, o zakonima protiv ras-koši i odredbama o odijevanju, o krabuljama, o knjižnicama, o pokusima, da se osnuje tiskara u Dubrovniku, o knjižarstvu i uvozu knjiga iz Italije. Drugi dio „Zur lateinischen Literatur der Ragusaner“; treći: „Die slavischen Dichter“ i četvrti: „Slavische Texte des XV. und XVI. Jahrhunderts aus Ragusa und Stagno“ su dopunjci i nastavak piščeve radnje, izašle u XIX sv. Jagićevog arhiva „Šiško Menčetić und seine Zeit.“ Konačno su dodani zanimivi prilozi, koji se odnose na pojedine dijelove radnje.

Prof. Jos. Purić.

Brunner Joh. Der Pandurenführer Franz Freiherr von der Trenk im österreichischen Erbfolgekriege, mit besonderer Rücksicht auf die Zerstörung von Cham im Jahre 1742 (Verhandlungen des historischen Vereines von Oberpfalz und Regensburg 51. Band. Regensburg 1899 str. 135—258). Pisac po štampanim i rukopisnim izvorima opširno raspravlja o ratovanju pandurskoga vojvode Franje Trenka u Bavarskoj, za kojega je osobito postradao grad Cham u Doljnoj Bavarskoj. Pišući posvema objektivno ne zašućuje ni lijepih crta čovječnosti neprijateljskih vođa, koje se opažaju i kod samoga naprasitoga pandurskoga vojvode. Priznaje se, da njegova veoma divlja legija nije ni na blizu tako rdavo postupala, kao što su to kasnije činili Francuzi. Kakov su dojam panduri učinili na svijet u Mo-

nakovu i kakova im je nošnja bila, doznajemo iz bilješke jednoga kroničara u rukopisnom dnevniku, koji se čuva u kr. bavarskom ratnom i monakovskom gradskom arhivu. On piše: „15. svibnja (1742) prispješe opet mnogi panduri, strašno gadni ljudi, kakovih zemlja još nikada nije vidila. Mora, da u Ugarskoj pod zemljom ima drugi pakao, iz kojega ovako strašan svijet dolazi. Glave su im sasma ošišane, pa samo ostrag nose jednu dugu pletenicu, imaju crno smeđa lica, otvorena kosmata prsa, dugu crnu bradu, duge crvene plašteve bez poveza kao konjske pokrovce, a na njima šiljatu kapucu, u koju zamataju glavu, dugu sablju duge puške ili koplje oni na konju; pješaci pako imaju na stranama dvije, katkada i četiri kubure i dugi nož u koricama. Nose cipele bez potplata, omotane gore užetom (opanci), duge švajcarske hlače i strašne crne visoke medvjede kape na glavi, a ne provode u ostalom bolji život, nego li sama divlja zvjerad“ (str. 168). Suvremenu sliku na drvenoj ploči, prikazujuću jednoga pandura, koji ovomu opisu posvema odgovara, a koja je valjda u Bavarskoj načinjena, posjeduje naš narodni muzej.

Der römische Limes in Österreich. Heft I. Mit. 14 Tafeln und 35 Figuren im Text. Wien 1900. Izdanje carske akademije znanosti. — Kao što u Njemačkoj tako se je evo i u Austriji ustrojila komisija, koja si je uzela zadaćom, da istraži vojne utvrde i uredbe na državnoj međi rimskoga carstva. Kako tomu poslu kumuje c. akademija znanosti u Beču, to nema sumnje, da će lijepo uspjeti. U ovoj prvoj lijepo opremljenoj svesci govore pukovnik M. pl. Groller i sveučilišni profesor E. Bormann o vojnim uredbama i spomenicima važnoga logora Carnuntum (kod Deutsch Altenburga na Dunavu blizu Beča). Prije ili poslije doći će i na nas red, da sličnim načinom pretražimo utvrde na rimskom dunavskom limesu od ušća Drave do ušća Save, jer ne bi bilo ni najmanje dično, da si taj posao dademo izvesti po kojoj stranog naučnoj korporaciji.

Najstariji spomenik pisan slavenskim jezikom. Do nedavna smatralo se najstarijim sigurno datiranim spomenikom, koji je slavenskim jezikom pisan, cirilicom napisano Ostromirovo evanđelje od g. 1056. U najnovije je doba taj ruski književni spomenik izgubio to svoje prvenstvo, jer se je na početku osamdesetih godina u selu Germanu blizu Prespe na istoimenom jezeru u Macedoniji našao datiran pisan spomenik od g. 6501 od stvorenja svijeta (993 posl. Kr.), koji je dakle. od Ostromirova evanđelja za 63 godine stariji.

Novi je spomenik nadgrobna ploča, 1·25 m. duga i 0·52 m. široka, koja je bila urešena sa tri krsta od kóvine, koja se je izgubila. Napis se nalazi na desnom kraju ploče, od koje baš tamo jedan komad fali. Ovdje se pripóčuje sa dopunjcima Th. I. Uspenskoga, ravnatelja ruskoga arheološkoga instituta u Carigradu i T. D. Florinskoga, koji ga objelodaniše u Izvjestijima toga instituta sv. IV.¹ Sofija 1899. a lijepo je o njemu izvijestio i prof. C. Jireček² u Jagićevom Archiv für slavische Philologie. Bd. XXI str. 543 - 551. Napis glasi:

ВЪ ИМА ОТЬЦА И СЪ-
 -ИНА И СТАГО ДОУХА А-
 -ЗЪ САМОИЛЪ РАБЪ БЖ[И]
 ПОЛАГАЖ ПАМАТЬ [ОТЬЦ]-
 -Ъ И МАТЕРИ И БРАТ[Ъ И]-
 А КРЪСТЪХЪ СИ[ХЪ СИ]
 ИМЕНА ОУСЪПЪШ[ИХЪ НИ]-
 -КОЛА РАБЪ БЖИ [? МАРИ]-
 sic Т ДАКЪ НАПИСА[СА ВЪ]
 10 ЛЕТО ОТЪ СЪТКО[РЕНІА МИРО]-
 -У 930 . ФЛ . ИИЪДИ[КТЬ . 9 .]

Napis nam kaže, da je g. 993 Samoil, rab božji, valjda poznati zapadnobugarski car, postavio spomenik svomu ocu Nikoli, materi koja se možda zvala Marija i bratu Davidu. U izvorima se otac cara Samuela nazivlje Šišmanom, pa izdavač tu nesuglasicu tumači tako, da je Nikola valjda bilo kaluđersko ime. S time se ne slaže Jireček, koji upozoruje, da su mnogi ljudi onoga vremena imali dva imena, narodno i crkveno. Napis spominje samo jednoga Samuelova brata Davida; ostala dva Mojsifa i Aron valjda g 993 nisu bila više živa.

Napis iz Germana pisan je cirilicom, i to samo 77 godina iza smrti sv. Klimente, koji je cirilski alfabet sastavio. Sa paleografskoga i jezičnoga gledišta on je vanredno važan, jer nam vjerno pripóčuje, kako su Bugari na koncu X. vijeka pisali. Najstariji dosele poznati bugarski pisani spomenici napisani su u XIII. vijeku.

Dr. J. Łęowski Die Slovinzen im Kreise Stolp ihre Literatur und Sprache. (Baltische Studien. Herausgegeben von der Gesellschaft für Pommersche Geschichte und Alterthumskunde. N. F. Bd. III. Stettin 1899 str. 137—157). U kotaru

Lauenburgu živu kraj jezera Lebe Slovinci, zadnji ostatak pomoranskih Slavena, svega jedno 200 duša, koji će valjda u skoro posvema izgubiti svoj jezik i nestati u Nijemstvu Slovinački jezik danas dobro govori samo jedno 50 svijeta. Ovim su Slovincima jezično najrodniji Kašubi u Pomeraniji i zapadnoj Pruskoj, kojima jezik čini prelaz od slovinačkoga k poljskomu. Slovinačkim jezikom u novije su se doba bavili Dr. Fetzner, Parczewski, Mikkola, Lorentz i sada Łęowski. Ta istraživanja su iznijela činjenicu, da je taj narodić počam od reformacije imao svoju vlastitu literaturu, koja obuhvata nekoliko protestantskih crkvenih knjiga. Pisci su bili pastori Simon Krofey (1586), Michael Pontanus (Mostnik rođen 1583) i Engeland (1758), a sačuvalo se je i anonimnih rukopisnih tekstova. Pisac pripóčuje nekoliko slovinačkih tekstova, dodajući im nje-mački prijevod.

Bullettino di archeologia e storia dalmata pubblicato per cura di Fr. prof. Bulić Anno XXIII. Spalato 1900. Nro 1—2, 3—4. F. Bulić. Iscrizione inedite (str. 3—17, 53—62) F. Bulić Nomi e marche di fabrica su tegoli acquistati dall' i. r. Museo di Spalato (str. 17—18). F. Bulić Ritrovamenti antichi sull' isola Brazza (risguardanti il Palazzo di Diocleziano a Spalato (Tav. I. II. str. 18—23). F. Bulić Ritrovamenti antichi a Bobovišće dell' Isola Brazza (Tav. III. — str. 23 do 30). G. Kubitschek Scordapia in Frigia (str. 30—31). F. Bulić Salvia in Dalmatia (str. 31—34). H. Grisar 5. Note alla dissertazione XII., relativa al musaico romano dei martiri salunitani (str. 34—37). De Waal S. Menas (str. 37 do 38). F. Bulić Ritrovamenti risguardanti la topografia dell' antica Salona (str. 38—39). Alcuni documenti delle cessate Comunità Nobili di Arbe e di Nona (str. 39—43, 67—71). La Dalmatie de 1797 à 1815... par... P. Pisani (43—46, 64 do 67). G. Alačević Saggi di preistoria riguardanti la Dalmazia e le contermini sue regioni (str. 46—52, 71—79). F. Bulić Le Gemme dell' i. r. Museo in Spalato. Nro. 1602—1630 (str. 62—64). Secondo Congresso internazionale di Archeologia cristiana a Roma (str. 79—84). Prilog: Dr. T. Matić L' évangélique slavon de Reims, dit Texte du sacre (str. 1—4).

Glasnik zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini. Urednik Kosta Hörmann. XII. 1900. 1. Sa-

¹ Θ. И. Успенски Надпись царя Самуила (str. 1—4). Т. Д. Флорински Нѣсколко замечаній о надписи царя Самуила (str. 5—13). Дръ Л.

Милетичъ Къмъ Самуиловия надписъ отъ 993 година (str. 14—20).

² C. Jireček Die cyrillische Inschrift vom J. 993.

rajevo 1900. Sadržaj: Dr. F. M. Dukljanska krajevina. Dr. J. Prajndlsberger Prilozi narodnoj medicini iz Bosne. Teodor Ippen Stare ruševine u Albaniji. Vejsil Gjurčić Gradina na vrelu Rame, prozorskog kotara. Dr. O. Hovorka pl. Zderas Narodna medicina na poluotoku Pelješcu u Dalmaciji. Različito

Wissenschaftliche Mittheilungen aus Bosnien und der Hercegovina. Herausgegeben vom bosnisch-hercegovinischen Landesmuseum in Sarajevo. Redigirt von Dr. Moriz Hoernes. Sechster Band. Mit 28 Tafeln und 737 Abbildungen im Texte Wien 1899. Bogat zbornik i obzirom na birani sadržaj i na mnogobrojne lijepe ilustracije, u kojem se stranom općinstvu njemačkim jezikom priopćuju radovi na polju arheologije, povjesti, narodopisa i prirodnih nauka, naštampani u „Glasniku“ bosansko-hercegovačkoga muzeja. Znatniji veći historijski, arheološki i narodopisni članci jesu: F. Fiala Das Flachgräberfeld und die prähistorische Ansiedlung in Sanskimost (str. 62 do 128). Dr. C. Patsch Archäologisch-epigraphische Untersuchungen zur Geschichte der römischen Provinz Dalmatien. III. Theil (str. 154 do 273). F. v. Šišić Die Schlacht bei Nicopolis (str. 291—327). Dr. Č. Truhelka Die slavonischen Banaldenare. Ein Beitrag zur croatischen Numismatik (str. 328—466) Ibrahim Beg Defterdarović Alte Briefschaften der Familie Resulbegović (str. 487—517) Fr. X. Kuhač Das türkische Element in der Volksmusik der Croaten, Serben und Bulgaren (str. 545—584).

Starohrvatska prosvjeta. Glasilo hrvatskoga starinarskoga društva u Kninu Urednik Fr. Radić. Godina V. sv. 1. 1900. — F. Radić Hrvatsko-bizantinski slog (str. 1—36) F. Radić Nekoliko kovinskih uresa s pojasnih kajiša, ostružnog remenja i drugih podveza u nošnji starih Hrvata (Svrha — Str. 37—39). L. Marun Popis naušnica Prvoga muzeja hrv. spomenika u Kninu (Sa slikama. — Str. 40—47). Izvještaj o društvenom radu (str. 48—49). Bibliografija (str. 50 do 54).

Vjesnik kr. hrvatsko-slavonsko-dalmatinskog zemaljskog arkiva. Uređuje dr. Ivan Bojničić Kninski. Godina II. sv. 1, 2 Zagreb 1900. E. Laszowski Podatci o Koprivnici u srednjem vijeku. Dr. L. Jelić Zadarski bilježnički arhiv (nastavak). M. Magdić Regesta nekih isprava XIV. vijeka koje je prepisao Franjevac Felice Bartoli. Dr. M. Novak Regulacija lukna u županiji požeškoj god 1769. V. Klaić Admirali

ratne mornarice hrvatske godine 1358—1413. M. Magdić Deset izvornih isprava, koje se čuvaju u arhivu trsatskoga manastira. B. Parnica protu krivotvoritelja plemićkih povelja. — Svaštice. — Dr. F. Bučar Širenje reformacije u Hrvatskoj u XVI. stoljeću M. Magdić Statut kralja Ferdinand III. od g. 1640 za grad Senj. V. Klaić Crtrice o Vukovskoj županiji i Djakovu u srednjem vijeku. M. Magdić Tri sajamska privilegija za grad Senj. — Svaštice. — Književnost.

Rad jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti. Knjiga 140. U Zagrebu 1899. — Sadržaj: Dr. M. Šrepel Hrvat prvi gramatik talijanskoga jezika. Dr. Fr. Vrbanić Jedno stoljeće u razvoju broja žiteljstva Hrvatske i Slavonije. Dr. A. Musić Rečenice s participom pret. akt. II. u hrvatskom jeziku. D. Boranić O refleksivnim glagolima u hrvatskom jeziku.

Grada za povjest kniževnosti hrvatske. Na svijet izdaje jugosl. akademija znanosti i umjetnosti. Knjiga 2 Skupio i uredio Milivoj Šrepel. U Zagrebu 1899. Sadržaj: Pripomenak. — Jurja Šizgorića spis „De situ Illyriae et civitate Sibenici a. 1487“. — Marulićeve latinske pjesme. — O Kašićevu prijevodu sv. pisma. — Velikovečnik. — Hrvatska pjesma Bernarda Zamaie. — Jakopićev spis: Scriptorum Interamniae. — Pavičićevo „Naslidovanje“. — Kajkavska pjesmarica. — Iz ostavine Antuna Vakanovića. — Biskup Ivan Antunović. Kurelčev Agrikola. — Preradovićevi njemački prijevodi vlastitih pjesama. — Šulekovi listovi Gaju.

Zbornik za narodni život i običaje južnih Slavena. Na svijet izdaje jugosl. akademija znanosti i umjetnosti. Sv. IV, 2. polovina. Uredio Dr. Ant. Radić. U Zagrebu 1899. Sadržaj: L. Kuba Narodna glasbena umjetnost u Dalmaciji (Svršetak) St. Ciszewski Čudaie. I. Zovko Kape u Herceg-Bosni. Vl. Ardalić Bukovica. Iv. Žic Vrbnik na otoku Krku. St. Rubić i o. fra A. Nuić Duvno (Župašćac). Izvješće urednika o putovanju njegovu po Bosni i Hercegovini.

Monumenta historico-juridica Slavorum meridionalium. Vol. VII Bratovštine i obrtne korporacije u republici dubrovačkoj od XIII. do konca XVIII. vijeka. Sveska 1. Bratovštine dubrovačke. Uvodnu raspravu napisao i statute bratovština priložio Dr. Kosta knez Vojnović. Na svijet izdaje jugosl. akademija znanosti i umjetnosti U Zagrebu 1899.

INHALT DES „VJESNIK“

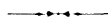
der kroatischen archaeologischen Gesellschaft in Agram.

Neue Serie. Band IV.

	Seite
Brunšmid Dr. Josip: Archaeologische Notizen aus Dalmatia und Pannonia III.	181
— — — Colonia Aelia Mursa	21
— — — Ansiedlungen an der Vuka zwischen Nuštar und Gaboš.	205
— — — Die bronzezeitliche Ansiedlung bei Novigrad an der Save	43
— — — Einige Münzfunde in Kroatien und Slavonien. V, VIII—XI	81
— — — Praehistorische Alterthümer aus der Umgebung von Ruma	214
— — — Praehistorische eisenzeitliche Gegenstände aus Šarengrad im Syrmier Comitate.	58
— — — Alte Münzen aus dem Bache Medveščak in Agram.	217
Hovorka v. Zderas Dr. Oskar: Volkserzählungen über Thiere auf der Halbinsel Pelješac (Sabioncello) in Dalmatien	209
— — — Plinius und die Volksmedizin in Dalmatien	211
Jelić Dr. Luka: Die Alterthümer der Stadt Nin (Nona)	156
Klaić Vjekoslav: Der Name und die Abstammung der Frankapane	1
— — — Ueber den Knez Novak (1364)	177
Kolander Zlatko: Ein „ex libris“ des Agramer Bischofs Alexander Alagović	78
Laszowski Emilij: Eine Adelsertheilung durch der Banus Nikolaus vom Jahre 1346	71
— — — Sechs Notizen aus Urkunden des XIII. Jahrhunderts	207
Osterman Stjepan: Der palaeolithische Mensch und seine Zeitgenossen aus dem Diluvium in Krapina in Kroatien	202
Purić Josip: Ausgrabung im römischen Friedhofe in Stenjevec	172
Turković Milan: Funde praehistorischer Ueberreste in der Umgebung von Kutjevo. Depotfund ungarischer Münzen des XV. und XVI. Jahrhunderts	204

Berichte der Vertrauensmänner und Freunde des Nationalmuseums in Agram: Jos. Binički in Nikinci. S. 218. — 2. Jur. Božičević in Sušnjevo selo. S. 218. — 3. L. Čosić in Bizovac. S. 219. — 4. H. Davila in Karlovac. S. 220. — 5—10. M. Fakundini in Novi Banovci. S. 220. — 11. F. Hefeles in Sisak. S. 222. — 12. Lj. Ivančan in Stenjevec. S. 223. — 13. Ig. Jung in Mitrovica. S. 224. — 14. P. S. Matković in Šarengrad. S. 224. — 15—16. M. Mutavgjić in Dubica. S. 225. — 17—18. Iv. Lončarić Papić jun. in Selce-Vinodol. S. 228. — 19. Fr. Šaban in Ogulin. S. 229. — 20. Cv. Vurster in Otočac. S. 230.

Literarische Berichte: Hoernes Funde verschiedener Altersstufen im westlichen Syrmien. S. 233. Pič Starožitnosti země české. I. S. 234. Brunner Der Pandurenführer Franz Freiherr von der Trenk im oesterreichischen Erbfolgekriege. S. 236. Der römische Limes in Oesterreich. I. S. 236. Das älteste in slavischer Sprache geschriebene Denkmal. S. 236. Legowski Die Slovinzen im Kreise Stolp, ihre Literatur und Sprache. S. 237. Bullettino di archeologia e storia dalmata XXIII 1—4. S. 237. Glasnik zemaljskoga muzeja za Bosnu i Hercegovinu. XII 1. S. 237. Wissenschaftliche Mittheilungen aus Bosnien und der Hercegovina. VI S. 238. Starohrvatska prosvjeta. V 1. S. 238. Vjestnik kr. hrv. slav. dalm. zemaljskog arkiva. II, 1—2. S. 238. Rađ jugoslavenske akademije. 140. S. 238. Građa za povjest kniževnosti hrvatske. II. S. 238. Zbornik za narodni život i običaje južnih Slavena IV 2. S. 238. Monumenta historico-juridica Slavorum meridionalium. VII 1. S. 238. (Dr. Josip Brunšmid) — Klaić Povjest Hrvata. I. und II. S. 234. Kumičić P. Zrinjski i Fr. K. Frankopan i njihovi klevetnici. S. 235. Jireček Beiträge zur ragusanischen Literaturgeschichte. S. 236. (Jos. Purić). — Poparić Pomorska sila Hrvata za dobe narodne dinastije. S. 234. (Ch. Šegvić).

VERZEICHNIS DER ABBILDUNGEN.

- Abb. 1. Siegel des Grafen Ivan von Krk (Veglia) auf einer Urkunde vom J. 1365.
 „ 2. Siegel des Grafen Stjepan von Krk auf einer Urkunde vom J. 1365.
 „ 3. Wappen auf der Cisterne von Grobnik.
 „ 4. Siegel des Grafen Dujam IV. Frankapan vom Jahre 1452.
 „ 5. Siegel des Grafen Martin Frankapan († 1479).
 „ 6. Wappen der Frankapane vom J. 1491 (aus Hreljin).
 „ 7. Fragment einer Marmorstatue des Herakles. Aus Esseck.
 „ 8. Marmorstatuette des Herakles mit den Hesperidenäpfeln. Aus Esseck.
 „ 9. Marmorstatuette eines anruhenden Herakles. Aus Esseck.
 „ 10. Relieffragment mit dem anruhenden Herakles. Aus Esseck.
 „ 11. Torso einer jugendlichen männlichen Figur. Aus Esseck.
 „ 12. Männliches Marmorköpfchen. Aus Esseck.
 „ 13. Männlicher Porträtkopf. Aus Esseck.
 „ 14. Fragment eines Marmorreliefs. Aus Esseck.
 „ 15. Relieffragment aus Esseck.
 „ 16. u. 17. Fragmente zweier Löwen aus Marmor. Aus Esseck.
 „ 18. Basis mit Reliefen. Aus Esseck.
 „ 19. Basis mit einer Scene aus dem Daphnemythus. Aus Esseck.
 „ 20. Römische Jupiterara aus Esseck.
 „ 21. Römische Ara, geweiht dem Jupiter und der Fortuna. Aus Esseck.
 „ 22. Fragment einer Ara vom J. 209 n. Chr. Aus Esseck.
 „ 23. Ara, geweiht den Göttern und Göttinnen. Aus Esseck.
 „ 24—26. Ara, geweiht der Fortuna Casualis. Aus Esseck.
 „ 27. Grabdenkmal des T. Aur. Avitus und seiner Gattin Ulpia Appiana. Aus Esseck.
 „ 28—35. Hirschhornartefakte aus Novigrad (32₁ Rehhorn).
 „ 36. Broncedolch aus Novigrad.
 „ 37. Broncenadel aus Novigrad.
 „ 38. Fragment eines Broncereifes aus Novigrad.
 „ 39. Nadel einer bronzenen la Téne-fibel aus Novigrad.
 „ 40. Fragment einer Broncesichel aus Novigrad.
 „ 41. u. 42. Broncekelte aus Novigrad.
 „ 43—45. Gussformen aus Novigrad. Sandstein.
 „ 46. Schmelzschale aus Thon. Aus Novigrad.
 Taf. I. Gefäßfragmente aus Novigrad.
 Abb. 47—49. Gefäße aus Novigrad.
 „ 50—52. Thönerne Wirtel aus Novigrad.
 „ 53. Thönerne Spule aus Novigrad.
 „ 54. Thönerner Kochring aus Novigrad.
 „ 55. u. 56. Keulenköpfe aus Gabbro. Aus Novigrad.
 Abb. 57. Steinschlägel aus Novigrad.
 Taf. II. u. III. Gegenstände aus dem Depotfunde bei Šarengrad.
 Abb. 58. La Tènezeitliches Schwert aus Šarengrad.
 „ 59. „Ex libris“ des agramer Bischofs Alagović und seiner Brüder.
 „ 60. u. 61. Aes signatum aus Mazin.
 Taf. IV—VI. Friesacher und andere Münzen aus dem Funde bei Ostrovo.
 Abb. 62. Ein altkroatischer Schmuckgegenstand aus dem Münzfunde bei Lipova glavica. Silber.
 „ 63. Plan der Stadt Nin (Nona).
 „ 64. Lage der römischen Gräber in Stenjevec.
 „ 65. Lage der Gefäße im Grabe Nr. 64.
 „ 66. Römisches Parfumfläschchen aus Sv. Juraj.
 „ 67. Römischer Armreif aus Sv. Juraj. Silber.
 „ 68. Römische Schnale aus Sv. Juraj. Silber.
 „ 69. Römisches Ziegelfragment mit Stempel. Aus Senj.
 „ 70. Römisches Grabdenkmal aus Bijelobrd. u.
 „ 71. u. 72. Goldene Ohringe aus Mitrovica.
 „ 73. Goldener Anhänger aus Mitrovica.
 „ 74. Glasperlen aus Mitrovica.
 „ 75. Bernsteinring aus Mitrovica.
 „ 76. Spindel aus Mitrovica. Bein.
 „ 77. Nadelbüchse aus Mitrovica. Bein.
 „ 78. Thonbecher aus Mitrovica.
 „ 79.—82. Thonlampen aus Mitrovica.
 „ 83. Römisches Mosaik aus Mitrovica.
 „ 84. Löwenpaar in Ruma. Stein.
 „ 85. Römischer Sarkophag in Ruma. Wahrscheinlich aus Mitrovica.
 „ 86. Grabdenkmal mit Relief in Ruma.
 „ 87. Zeusstatuette aus Puzsta Agatenhof bei Indija.
 „ 88. Marmorlöwe aus Puzsta Golubinac.
 „ 89. Marmorner Thierkopf in Ruma.
 „ 90. Gläserner Ring mit Medusenkopf aus Petrovci bei Ruma.
 „ 91. Weibliche Büste aus Petrovci. Bronze.
 „ 92. Weiblicher Kopf aus Petrovci. Blei.
 „ 93. Broncener Ziegenbock aus Petrovci.
 „ 94. Attisstatuette aus Terracotta in Ruma.
 „ 95. Votivplatte, geweiht dem Asklepios und der Hygieia. Aus Zemun (Semlin).
 „ 96. Praehistorische Urne aus der Gradina bei Mitrovac in der Nähe von Kutjevo.
 „ 97. Praehistorische Gefäße aus der Umgebung von Ruma.
 „ 98. La Tène-Lanzenspitze aus Moja volja.
 „ 99. Broncekelt aus Beška.
 „ 100. Eisernes Schwert aus Beška.
 „ 101. Grundriss der römischen Fundamente in Stenjevec.
 „ 102. Grundriss eines römischen Gebäudes bei Dubica.
 „ 103. Die Vladića jama bei Dubica und ihre Umgebung.